

Verbatim records

XIII Riigikogu, VII Istungjärk, Täiskogu korraline istung

Tuesday, 13.03.2018, 10:00

Edited

10:00 Istungi rakendamine

1. 10:01 Eesti Vabariigi hümn seaduse eelnõu (577 SE) esimene lugemine

10:00 Istungi rakendamine

10:00 Aseesimees Enn Eesmaa

Tere hommikust, austatud Riigikogu! Alustame täiskogu VII istungjärgu 8. töönädala teisipäevast istungit. Nüüd on parim aeg eelnõude ja arupärimiste üleandmiseks. Parim aeg on möödas. Kohaloleku kontroll, palun!

Kohaloleku kontroll

Istungist võtab osa 54 rahvasaadikut, puudub 47. Tegelikult on need arvud pisut teised, sest mõned jäid klahvile vajutamisega hiljaks.

1. 10:01 Eesti Vabariigi hümn seaduse eelnõu (577 SE) esimene lugemine

10:01 Aseesimees Enn Eesmaa

Austatud kolleegid! Meie kolleegid Moldova parlamendis alustavad iga täiskogu istungit hümn laulmisega. Meie siin Riigikogus pühendame tänase tööpäeva hümnist rääkimisele. Eesti Konservatiivse Rahvaerakonna fraktsiooni algatatud Eesti Vabariigi hümn seaduse eelnõu 577 ootab menetlust. Tegemist on esimese lugemisega. Palun Riigikogu kõnepulti ettekandjaks Riigikogu liikme Mart Helme!

10:02 Mart Helme

Lugupeetud eesistuja! Head kolleegid! Eelnõu, mis praegu tutvustamisele tuleb ja mille üle me siin arutlema hakkame, on juba põhjustanud üsna ulatusliku diskussiooni ühiskonnas. Tegelikult võib öelda, et selle eelnõu esitamise ajendiks saigi see diskussioon, mis puhkes meie ühiskonnas aastavahetusel, kui selgus, et esimest korda taasiseseisvunud Eesti Vabariigi ajaloos jäi hümn pärast presidendi kõnet mängimata. See põhjustas ühiskonnas väga suurt resonantsi ja pahameelt. Tulemus oli see, et meie fraktsiooni liikmed – aga mitte ainult meie fraktsiooni liikmed, teravad pliiatsid laiemaltki – avastasid, et Eesti riigi sümbolitest on hümn ainus, mis on seadusega katmata, seaduses sätestamata. Nii et Eesti Vabariigil ei olegi just nagu ametlikult hümn olemas.

Sellest tulenevalt otsustas meie fraktsioon esitada Riigikogule hümniseaduse eelnõu, et asi oleks selge: Eesti Vabariigi hümn on Friedrich Paciuse viisi ja Johann Voldemar Jannseni sõnadega laul, mis saavutas tavandiõiguslikult hümn staatuse juba 19. sajandi 90. aastatel. Näiteks 1896. aastal nimetas ajaleht Postimees seda esimest korda Eesti rahvushümniks, õigemini, eesti rahva hümniks. Kui Eesti Vabariik sada aastat tagasi minu kodulinnas Pärnus Endla teatri rõdult välja kuulutati, laulis rahvas paljastatud pea ja pakasega sedasama Paciuse-Jannseni laulu kui vast väljakuulutatud Eesti Vabariigi hümn.

10:04 Aseesimees Enn Eesmaa

Austatud ettekandja! Head kolleegid, hea parlamentaarne tava viitab sellele, et esinejast ei püüta üle rääkida. Kui just hädasti tarvis, siis võiks pigem alla rääkida. Mart Helme, palun!

10:05 Mart Helme

Aitäh! Ma vastan meelsasti kõikidele teie küsimustele. Ma saan aru, et te praegu aktiivselt arutate, mida minult küsida, ja et on selliseidki rahvasaadikuid, kes tahavad kiuslikke küsimusi esitada, nii nagu neid on juba ka ajakirjanduse vahendusel ja muul moel esitatud. Ma olen valmis nendele küsimustele vastama. Ka kõige kiuslikumad küsimused saavad igati adekvaatse vastuse ja vajaduse korral vastulöögi. Nii et olge head, lugupeetud kolleegid, ja lubage mul oma sissejuhatuse lõpetada, seejärel asume küsimuste ja vastuste juurde.

See hümniseadus on iseenesest väga lühike. Pean väljendama kahetsust, et need viis esitatud paragrahvi on juba leidnud, ütleksin, juriidiliselt täiesti lapsikut ja pahatahtlikku tõlgendamist. Ma loodan, et täna siin saalis niisugust tõlgendamist ei tule. Ühesõnaga, kõigile, kes on viitsinud ja tundnud vajadust süveneda sellesse eelnõusse, on tekst kättesaadav olnud. Ma loodan, et kõik rahvasaadikud on sellega tutvunud. Ja olengi omalt poolt sissejuhatuse teinud.

Nii palju veel, et kui siin mõned räägivad sellest, et tegemist on ülereguleerimisega, siis palun vabandust, aga Euroopa Liidus on minu andmetel 21 niisugust riiki, kes on sellise ülereguleerimisega tegelenud. Muide, eelnõu koostades võtsime me eeskuju mitmete riikide hümniseadustest. Kõige enam pakkusid meile eeskuju niisugused riigid nagu Hispaania ja meie vahetu lõunanaaber Läti, kus need seadused on üsna detailsed, asi on lahti seletatud. Kui keegi soovib öelda, et see on ülereguleerimine, siis võib-olla need seadused on ka ülereguleeritud, kuid meie arvates sätestavad need väga selgelt hümn kasutamise korra.

Meie riiklikest sümbolitest on lipp ja vapp seaduses fikseeritud ja kaitset leidnud. Nagu ma juba algul ütlesin, on hümn ainus, mis on sellest ilma jäänud. Kui ajalukku vaadata, selgub, et ka Põhiseaduse Assamblees oli hümn teema teravalt üleval. Muu hulgas oli meie kolleeg, kes praegu saalis ei viibi ja keda peetakse üheks põhiseaduse autoriks, mida ta ka kahtlemata on, üsna ägedalt hümn põhiseadusesse kirjutamise vastu. Mis olid need motiivid, ei oska öelda. Kahju, et teda siin ei ole – ta ei saa seda selgitada. Aga vaidlus sel teemal käis juba siis ja nüüd oleme selle vaidluse tänasesse päeva toonud.

Ütlen veel lõpetuseks nii palju: lugupeetavad, iga riik koosneb suurel määral traditsioonidest. Ja kui keegi tahab öelda, et hümn on ajale jalgu jäänud, see on vaja sooneutraalseks muuta, seal on vaja mingid sõnad asendada, siis mõelgu natukene järele. Kas me vahetame ka oma vapi välja – seegi on ju pimedast keskajast pärit? Mingisugused stiliseeritud leopardid, keda vahel lõvideks nimetatakse, on feodaalsed sümbolid, mis ei tohiks ega peaks kuidagi sobima valgustatud 21. sajandisse. Muudame ära! Rebime maha! Tallame jalge alla! Mingisuguste kotkaste, karude ja lõvide aeg vappidel peaks valgustatud Euroopas ammu-ammu möödas olema.

Mis me teeme oma lipuga, mille heiskamist me oleme toonud välja EÜS-i, noorte patriootide julgustükina? Paneme asemele Euroopa Liidu tähelipu ja tõmbame maha need rahvuslikud sümbolid! Ma ütleks isegi niimoodi: rünne meie rahvuslike sümbolite ja meie rahvusluse vastu on läinud juba nii kaugele, et vasakliberaalide tõttu on ka meie keel ohtu sattunud. Kui Kadriorust kõlab üleskutse muuta meie lapsed juba lasteaiast peale kaks- ja kolmkeelseteks, siis see on kõige otsesem, vahetum ja alatum rünne eesti keele vastu.

Milleks on meil vaja oma riiki? Selleks, et eesti rahval oleks oma rahvuskodu. Euroopa võib olla meie ühiselamu, aga ka ühiselamus tahame me oma kodu, oma tuba – selleks on meil Eesti rahvusriik oma sümbolitega. Palun ärge tallake neid jalge alla! Ma ütleksin nii: kõik, kes hääletavad täna selle eelnõu vastu, näitavad, et nad on rahvusriikluse lammutamise poolt. See on väga lihtne veelahe. Vasakpoolsed juba karjuvad. Karjuge, mind absoluutselt ei huvita. Nii, olen valmis vastama küsimustele.

10:11 Aseesimees Enn Eesmaa

Nii ta on. Aga see, kui kellelegi on kõik väga selge, tekitab tavaliselt paljudes küsimusi. Arto Aas, palun!

10:11 Arto Aas

Aitäh! Härra Helme, teil on fantastiline võime võidelda tontidega, mida teised ei näe. Ausalt öeldes ei ole mina kohanud siin saalis ega Eesti ühiskonnas ühtegi tõsiselt võetavat jõudu, kes ründaks Eesti hümn või meie sümboleid ja teeks seda sellise leegitseva jõuga, nagu teie hetk tagasi meile esinesite. Reformierakonna inimesed peavad hümnist lugu. Meil ei ole mingeid kõhklusid, millised peaksid olema selle viis ja sõnad, ja me tõepoolest ei ole ka näinud, et keegi suhtuks hümn mittelugupidavalt. Te märkisite, et üks ajend oli see, et ETV-s ei lastud aastavahetusel hümn, aga ma ei näe, kuidas sunniks

see eelnõu kedagi hümniga mängima. Või kuidas te suudaksite vabas ja demokraatlikus riigis, kus sõnavabadus on põhiseadusega kaitstud, takistada kedagi arutlemast hümniga teemal, isegi kui Eesti riigis selle vastu väga suurt huvi ei ole?

10:12 Mart Helme

Ma ütlesin, et reaktsioonid on olnud ägedad, huvi on väga suur. Kui te ütlete, et keegi seda ei ründa, siis ründas ju president, ründas ERR, ründas Tallinna Linnavalitsus, ründas "Eesti Vabariik 100" korraldustoimkond, kui nad üksmeelselt otsustasid – ma ei oska öelda, kui üksmeelselt –, et hümniga ei mängita. Ja nagu ma juba ütlesin oma sissejuhatavas sõnavõtus, Eesti Vabariigil tänasel päeval ametlikult hümniga ei ole. Me oleme tegelikult saavutanud selle, et ühiskonna teadvusesse ongi jõudnud see fakt, et meil ametlikult hümniga ei ole. Me tahame, et hümn oleks seadusega fikseeritud kui ametlik Eesti Vabariigi sümbol – väga lihtne! Ja kui te ütlete, et ma võitlen tontidega, siis ei, ma ei võitle tontidega. Küll aga näen ma seda, nagu siin sellest buu-st kuulda oli, kuidas vasakliberaalid võitlevad rahvusriikluse vastu.

10:13 Aseesimees Enn Eesmaa

Jürgen Ligi.

10:13 Jürgen Ligi

Aitäh, hea ettekandja! Te rääkisite ajaloolasena väga ilusti muu hulgas hümniga seotud tavade ja sündmustest. Aga üks hümniga seotud tähtis tava on olnud ka see, et see tekkis ja on kehtinud reguleerimata, rahva hümnina – see tuli rahva seast ja jäeti teadlikult seadusse kirjutamata. Kuidas selle tavaga on? Kas teid ei häiri, et midagi läheb selle asja rahvalikkuses, kui mitte öelda rahvuslikkuses, kaduma, kui hümn seadusse kirjutada?

10:13 Mart Helme

Ei, absoluutselt ei häiri. Ma ütlesin, et ka Eesti lipp sündis tava tulemusel. See ei olnud rahvuslipp ega mingi riiklik sümbol. See oli rahvuslik sümbol, mis on aga praeguseks seadusega kehtestatud. Mis me siis teeme? Kas tühistame selle seaduse ja tekitame tavandi? Terve Eesti riik ja rahvas tegutsebki siis ainult tavandi alusel – nii ei saa vist. Riik on midagi enam kui tavand. Tavandid muutuvad, põlvkonnad vahetuvad ja mood muutub. Nagu me juba kuuleme, ei ole tarvis seda, et meil on isamaa ja emakeel. See on väga kole lugu, et meil on isamaa ja emakeel. Hando Runnel luuletas ilusti nõukogude ajal: "Kuna elab ema veel, kestab ikka emakeel". Aga nüüd me viskame selle prügikasti, sellepärast et me tahame olla sooneutraalsed. Siit puldistki on ju kõlanud väide, et sugu on sotsiaalne konstruktsioon. Nii et ma arvan, et riikliku sümboli fikseerimine seaduses ei muuda traditsioone ega tavandeid.

10:14 Aseesimees Enn Eesmaa

Toomas Jürgeinstein.

10:15 Toomas Jürgeinstein

Hea ettekandja! Mu küsimus tuleb elust endast. Olen pidevalt olnud õpetajaametis ja klassijuhataja ning ikka on mu õpilaste hulka sattunud Jehoova tunnistajaid. Neid ei ole väga palju olnud, aga nende tava on selline, et nad hümniga ajal püsti ei tõuse. Oletame, et see eelnõu on seaduseks saanud, on kooli lõpetamise aktus, aga minul üks õpilane istub. Mis nõu te mulle annate: kuidas ma peaksin klassijuhatajana käituma?

10:15 Mart Helme

See on jälle niisugune kiusuküsimus, et keegi ei saa ratastoolist püsti tõusta või tšellot mängides püsti tõusta. Ärge otsige selliseid erandeid! Ma käisin vabariigi aastapäeval terves reas koolides ja pidasin aktustel kõnesid. Seal lauldi ka hümniga. Ja ma ütlesin, et selle nägemise peale, kui üksmeelselt ja pisarsilmi õpilased koolides hümniga ette kandsid, tuli mul ka pisar silma. See on küsimus viisakusest. Jah, meil on igasuguseid kummalisi sekke, ka igasuguseid satanistlikke sekke, kes võib-olla arvavad, et tuleb inimohvreid tuua ja mida kõike veel. Aga ma arvan, et me ei saa siin niisuguste eranditega opereerida, me opereerime ikkagi ühiskonna terve tuumikuga. Jehoova

tunnistajal on ka omad valikud: ta võib näiteks ruumist lahkuda või lihtsalt viisakusest ülejäänute vastu püsti tõusta. Siin on valikuvõimalus olemas. Hästi kasvatatud ja viisakal inimesel on valikuvõimalus – nii lihtne see ongi. Sellepärast ei jää ju rong seisma. Kui te viskate mingi kaika rongitee peale, siis ega rong sellest seisma ei jää: rong sõidab sest kaikast lihtsalt üle.

10:17 Aseesimees Enn Eesmaa

Jüri Jaanson.

10:17 Jüri Jaanson

Austatud eesistuja! Hea ettekandja! Ma arvan, et hümn on meil tavana juba pikka aega kinnistunud. Ja hümn on kõigi inimeste jaoks, mitte selliste valikute tekitamise jaoks, et keegi peab minema ruumist välja või tundma ennast ebamugavalt. Mul on tekkinud väga suur küsimus selle hümnieelnõu § 4 kohta, kus nõutakse hümn ajal püstiseismist ja pea paljastamist. Me räägime siin üldjoontes erandite tegemisest, aga Eesti ühiskonnas ei saa inimeste puhul rääkida eranditest või neist, kes on raamidest väljas. Me ei saa rääkida ainult nendest inimestest, kelle puhul me saame aru, et nad on liikumispuudega või meelepuudega või miks nad ei saa neid norme täita. Miks peavad nemad seetõttu ühiskonna hukkamõistu tundma?

10:18 Mart Helme

Ma olen täiesti veendunud, et keegi ei mõista ratastoolis olevat inimest hukka, kui ta hümn ajal püsti ei tõuse. See, kes seda teeb, on ise ebanormaalne inimene. Ükski normaalne inimene ei mõista hukka ratastoolis olevat inimest, kui ta hümn laulmise ajal püsti ei tõuse. See ongi nii lihtne ja siin ei ole tegelikult mitte millegi üle arutleda.

10:18 Aseesimees Enn Eesmaa

Martin Helme.

10:18 Martin Helme

Aitäh, lugupeetud asespriker! Hea ettekandja! Kuulan neid otsitud põhjuseid, et olla vastu sellele eelnõule, ja ma ikkagi nõustun täielikult sellega, et hümn seadustamine ei ole juriidiline küsimus – see on väärtusvaliku küsimus. Ja on täiesti selge, et kõik need, kes on hümn seadustamise vastu, on ennast ka eestluse vastasena positsioneerinud. Ma küsin nende ninanokkimiste peale eriolukordade kohta. Kui tihti reageerib näiteks mõni õpetaja politsei kutsumisega selle peale, kui mõni õpilane teeb nurga taga suitsu? Ma ei tea, et seda tehtaks. Ja nüüd küsimus eelnõu kohta: kas see lahendus, mille koalitsioon on välja pakkunud, et hümn mainitakse ära kahe koma vahel lipuseaduses, on teie meelest rahuldav?

10:19 Mart Helme

Loomulikult ei ole rahuldav. Aga vaadake, kullakesed, me oleme ikkagi saavutanud võidu, sest me tõstisime hümnieelnõu päevakorrale. Kui seda eelnõu tervikuna ka vastu ei võeta – me lubame, et järgmises Riigikogus me võtame selle vastu niikuinii –, on lipuseaduses kirjas, et Paciuse-Jannseni lugu on meie hümn. Me oleme ikkagi võidu saavutanud. IRL-ikad püüdsid meile siin mütsi pähe tõmmata, arvasid, et kavaldavad meid üle, aga ei kavaldanud – meie kavaldasime neid üle. Eesti Vabariik on saanud seaduslikult kinnitatud hümn, mis sellest, et te võib-olla lükkate täna selle eelnõu tervikuna tagasi. Nii et omast võttest selili!

10:20 Aseesimees Enn Eesmaa

Palun, Yoko Alender!

10:20 Yoko Alender

Aitäh, hea juhataja! Hea ettekandja! Alustuseks: kahju, et te peate Eesti rahvast nii alaväärseks, et nad ise oma sümbolitega viisakalt ringi käia ei oska, soovides seda neile peale sundida. Aga minul on mure lapsevanemana. Olen oma kolmele vanemale lapsele ilusti hümn sõnad selgeks õpetanud, kõige

väiksemaga on see protsess veel poole peal. Kas ma ikka jõuan talle hümni selgeks õpetatud või peab edaspidi ka see õppeprotsess ainult ülipidulikel puhkudel toimuma? Kas te ei arva, et on risk, et Eesti lapsed varsti hümni laulda ei oska, sest hümni tuleb ju edaspidi ainult väga pidulikel puhkudel laulda?

10:21 Mart Helme

Seal ei ole nii öeldud, lugege tähelepanelikult seaduseelnõu. "Igaühel on õigus kasutada Eesti Vabariigi hümni tähtpäevadel, riiklikel tseremooniatel ja teistel pidulikel sündmustel, järgides head tava." Te võite oma sünnipäeval ka hümni laulda, kui te leiate, et see on pidulik sündmus. Te peate ju kinni heast tavast ja te võite perekondlikult hümni laulda – keegi ei karista teid selle eest. Muide, kui karistamisest rääkida, siis Prantsusmaal võite te saada 7500 eurot trahvi hümniseaduse rikkumise eest või minna pooleks aastaks kinni. Prantsusmaa on muidugi Putini Venemaa käepikendus, nagu me kõik teame, ja selline riik, mis on n-ö profašistlik.

Aga mis puutub sellesse, et ma alavääristan Eesti rahvast, siis vastupidi! Ma vaatan murega, kuidas Eesti rahvuslik eliit seisab seljaga oma rahva poole. Eile oli meil siinsamas Riigikogu ees meelevallus rahvaalgatuse toetuseks. Ma ei näinud seal üldiselt kedagi teist. Ma nägin vabaerakondlasi ja meie erakondlasi, aga ülejäänuid ei näinud. Ma küsisin ühelt keskerakondlaselt, kuidas te sellesse suhtute. "Nii ja naa, asjad peavad ikka kontrolli all olema." Vaat-vaat, kes nüüd midagi üle reguleerib ja kes keda kontrolli alla võtab! Asjad peavad kontrolli all olema, ka hümni puhul. Asjad peavad kontrolli all olema, sõbrad – see on teie mentaliteet. Ma olen mures, et Eesti rahvuslik eliit ei taha olla Eesti rahvuslik eliit, vaid tahab olla mingisugune kadakasakslik euroeliit. See on meie rahvuslik tragöödia, et meil on ikka tahetud nii pea, kui nina on sealt tare muldriku eest natukene kõrgemale tõstetud, saksaks saada. Mina ei taha saksaks saada, mina tahan eestlane olla.

10:23 Aseesimees Enn Eesmaa

Aivar Sõerd.

10:23 Aivar Sõerd

Aitäh, austatud juhataja! Austatud ettekandja! Mul ei ole kindlasti kiuslik või noriv küsimus. Minu küsimus on ajendatud sellest, et tahaks kõikehõlmavalt seda eelnõu arutada. Selle eelnõu lisas on fikseeritud hümni pealkiri, viis ja sõnad. Tegelikult on fikseeritud ka viisi harmooniline plaan. Harmoonilist plaani ei tohiks ega saakski muuta – see peab olema fikseeritud samamoodi nagu pealkiri, viis ja sõnad. Aga helistik? Siin lisas on hümn toodud B-duuris. Kas tseremooniatel ja muudel pidulikel juhtudel peab hümni alati B-duuris esitama, nagu teie eelnõu lisas on, või võib seda teha ka mõnes muus mažoorises helistikus?

10:24 Mart Helme

Ma saan aru, et meil kõneles siin nüüd tunnustatud orelikunstnik. Kui ma ei eksi – võib-olla mu fraktsioonikaaslased parandavad mind –, siis on see konkreetne kuvatõmmis võetud Riigikantselei koduleheküljelt. Nii et selles küsimuses tuleb pöörduda Riigikantselei poole ja küsida, miks nad on sinna pannud B-duuri. Mina ütlen oma kogemusest – siin on see tavandiküsimus juba korduvalt päevakorda kerkinud –, et rahvas laulab ikka nii, nagu keegi parajasti tooni ette annab. Mingisuguse väikese koori, näiteks koolikoori puhul on koorijuhataja see, kes annab teinekord hargikesega heli ette ja siis lauldaksegi nii. Olen hümni ka niimoodi laulnud, et mul on tõepoolest raske seda laulda olnud, sest helistik ei ole minule sobinud. Inimeste häälematerjal on erinev: kes on bass, kes on tenor, kes on sopran ja kes on alt. Mõnele jääb helistik madalaks, mõnele jääb kõrgeks. Nagu te näete, meie ei ole seda küsimust nii ülereguleerinud.

10:25 Aseesimees Enn Eesmaa

Palun, Barbi Pilvre!

10:25 Barbi Pilvre

Aitäh, hea juhataja! Hea ettekandja! Eesti hümn ei ole kuidagi ohus ja valitseb üldine arvamus, et seda ei ole vaja reguleerida. Samal arvamusel on ka näiteks õiguskantsleri büroo, kes arvab, et kui üldse, siis võiks seda reguleerida ainult lipuseaduse täiendusena. Kas õiguskantsleri büroo eksib teie arvates?

10:26 Mart Helme

Vaadake, lugupeetud Riigikogu, õiguskantsler mõistab õigust meie vastuvõetud seaduste alusel. Õiguskantsler ei anna meile kammertoona ette seda kõrgust, mis viisiga me laulma peame. Nii et õiguskantsleri arvamusega me võime arvestada või mitte arvestada. Ta võib muidugi oma arvamust avaldada, aga see ei ole asi, mille järgi meie laulma hakkame. Täpselt nii, nagu ei ole siin mõne juristi lapsikud analüüsid aluseks sellele, mida meie peame otsustama. Me oleme Riigikogu! Me oleme selle vabariigi kõrgeim jõud pärast rahvast ja täpselt nii tuleb seda ka käsitleda.

10:26 Aseesimees Enn Eesmaa

Liisa Oviir, palun!

10:26 Liisa Oviir

Aitäh! Hea ettekandja, te rääkisite siin pikalt ründest Eesti sümbolite vastu ja eeldatavasti on see ka selle seaduseelnõu põhjus. Ma alustan sellest, et ka see ruum, kus me praegu oleme, see saal on tegelikult Eesti Vabariigi üks sümbol, mistõttu ma kutsun üles teatud soliidsusele. Me ei sildista siin inimesi ebanormaalsedeks, ei hoia rääkides telefoni sees ega ütle, et Jehoova tunnistajad on kui satanistid, kes inimesi söövad, jne.

10:27 Mart Helme

Ei, ma ei ole seda öelnud.

10:27 Liisa Oviir

Aga minu küsimus on selline. Palun täpsustage, kes, kus ja kuidas on hümni rünnanud! Te tõite seda nagu põhjusena välja. Ma saan aru, te nimetasite presidenti, ERR-i ja Tallinna Linnavalitsust, aga täpsustame! Kas te nägite seda ründena, kui presidendi kantselei tegi heauskse otsuse loobuda napsuklaaside kokkulöömise taustal hümni laulmisest? On nad seda kuskil veel rünnanud? Ja kuidas on teised hümni rünnanud?

10:27 Mart Helme

Jaa, ma näen väga suurt probleemi selles, kui keegi räägib siin mingitest napsuklaasidest, ja ka presidendi ütluses, kui diskussioon on juba puhkenud, et mina küll laulsin sealsamas Vabaduse väljakul hümni. Vaadake, presidendid ei laula kusagil nurga taga hümni nagu joodikud. Lihtsalt ei laula! President on institutsioon – ta laulab hümni rahva ees ja koos rahvaga. Ja uskuge mind, mingeid šampuseklaase ei oleks kokku kõlistatud, kui oleks ühiselt hümni lauldud. Me võime seda teile kinnitada, sest meie tõrvikurongkäigul laulsid 5000 inimest tõrvikute valgel hümni ilma igasuguse koorita, ilma igasuguse lindilt tuleva muusikata. 5000 inimest laulis hümni! See on võimalik. Aga kui ründest rääkida, siis ründe all ei ole mitte ainult hümn. Ründe all on meie rahvuslik enesetunnetus – terve meie rahvusriiklus on ründe all. Seda lammutatakse terroristlike meetoditega. Kuidas terroristid toimetavad? Nad ju teavad väga hästi, et kuskil mingi pommi plahvatama panemine ei kukuta veel valitsusi, ei likvideeri demokraatlikku riigikorraldust jne. Aga nad teevad seda täna siin, homme seal, ülehommel kolmandas kohas, närvides aukku ikka suuremaks ja suuremaks nagu rotid. Me näeme seda ka praegu. Te küsisite, kelle eest on vaja hümni kaitsta. Aga vasakliberaalide eest, kes tahavad muu hulgas hümni sooneutraalseks muuta! Meil on vaja hümni kaitsta nende eest, kes ütlevad, et see on üldse üks aegunud meloodia – vahetame välja. Meil oli aasta-paar tagasi ka diskussioon meie lipu üle. See oli vist Kaarel Tarand, kes selle diskussiooni tõstatas. Vahetame lipu välja: võtame ristilipu, nii nagu on Põhjamaades! Siis me oleme ka Põhjamaade moodi ja nad võtavad meid rohkem omaks. See on ka rünne meie rahvusliku sümbolika vastu. See on rünne meie rahvusriikluse, meie traditsioonide vastu. Kui keegi tahab mulle väita, et sellist rünnet ei ole, siis seda on siin saalis ju väga sageli. Muu hulgas on teie erakonna esimees korduvalt siitsamast puldist rünnanud rahvusriiklust, mida ta on nimetanud 19. sajandi düstooopiaks. Ma tänan, ma olen 19. sajandi düstooopia esindaja! Ma olen uhke selle üle.

10:30 Aseesimees Enn Eesmaa

Jaak Madison.

10:30 Jaak Madison

Aitäh, austatud istungi juhataja! Hea ettekandja, ma küsin sinu kui väga elukogenud ja erudeeritud inimese käest isiklikku hinnangut. Ma kuulan siin neid küsimusi, kus tuuakse näiteid kooliõpilaste ja Jehoova tunnistajate kohta – kas see solvab kedagi, kui ta ei saa vastavalt isiklikele veendumustele hümn kaasa laulda? Ma kuulan siin neid etteheiteid, et ei või öelda "ebanormaalne" või "normaalne". Selle peale tekib mul väike hämmeldus. Kas tegemist on suuremat laadi kollektiivse labiilsusega, mängitud rumalusega või inimesed tõesti usuvadki siiralt ja näevad hümniseaduses midagi, mida seal ei ole? Hümn on ju seadustanud 21 Euroopa riiki, sh eelmainitud Hispaania ja Prantsusmaa, rääkimata Ameerika Ühendriikidest teisel pool lompi. Millega siin tegu on? Millest võib olla tingitud see inimeste kas näiline või reaalne – mis võiks veel jubedam olla? – pahatahtlik rumalus? Kust see pärit on ja kuhu see viib?

10:31 Mart Helme

See viib sinnani, mis on eesmärk – rahvusriikluse likvideerimiseni, europrovintsi kinnistamiseni. Kõik need Junckerid ja Rompuyd on ju öelnud, et rahvuslus on kõige suurem vaenlane. Järelikult tuleb rahvuslusega sõdida ja minu enesetunnetus eestlasena, kes ma olen uhke selle üle, et meil on oma riik, on Euroopa suhtes vaenulik akt. Ma ei saa kuidagi niisuguse asjaga nõustuda, aga siit see rünne tulebki, selleni see kõik viib. See on seesama terroristlik taktika, et närime tükikaupa: närime ära hümn, närime ära lipu, närime ära eesti keele ja siis närime veel midagi ära. Niimoodi me pikkamööda närimegi. Vaadake, lugupeetavad, te võib-olla ei taju väikese rahva esindajatena seda, et suurtel üksustel, suurtel rahvastel, suurtel riikidel on palju aega. Venemaa võib oodata sada aastat, kuni tekib see moment, et ta saab oma impeeriumi mingi tükikese jälle tagasi. Näete, Krimmi ta võttis ära – ootas 25 aastat ja võttis ära. Ta ootab 50 aastat ja kui tuleb õige moment, võtab jälle midagi ära. Suurtel riikidel on aega, neil on tugevusvaru. Ega asjata ei ütle vanasõna, et seni, kuni paks kõhnaks läheb, on kõhn juba kärvanud. Meil ei ole aega. Me alles ehitame oma riiki üles. See on väga raske, kohati üle jõu käiv töö. Ja me raiskame aega selle peale, et me peame kinnistama kõige elementaarsemaid asju, nagu rahvussümboolika, sh hümn. Miks me selle peale aega raiskame? Miks ei oleks võinud see eelnõu tulla siia saali ja keegi teha patriootlikult ettepaneku, et võtame selle kohe vastu, ärme saadame seda üldse enam komisjoni ega kuskile, hääletame kohe poolt? Miks me peame siin sellist jaburat diskussiooni pidama? Otsitud ettekäänded, ilkuvad küsimused – miks? Sedasama laulu lauldi laulva revolutsiooni ajal pisarsilmil, sest siis oli see keelatud. Nüüd ei ole seda vaja – ülereguleerimine, pistke sinna, kus päike ei paista.

10:33 Aseesimees Enn Eesmaa

Jüri Jaanson, teine küsimus.

10:33 Jüri Jaanson

Austatud ettekandja! Oma eelmise küsimusega küsisin teie käest arvamust puudega inimeste ja teiste raamidest väljas olevate inimeste kohta. Te võtsite suuna ratastooliinimestele. Ma juhin tähelepanu, et on olemas suur hulk inimesi, kes on näiteks meelepuudega või muudmoodi n-ö ühiskonna tavaraamidest väljas ja kellest ei ole aru saada, miks nad ei järgi kas sedasama seaduseelnõu või head tava. Ma olen aru saanud, et need inimesed on teie silmis rahvusvaenlased. Tegelikult soovin ma aga selle kohta küsida, et te serveerite siin seda juttu, hümn seadusesse panemist, oma erakonna võiduna. Te ütlesite, et Jannseni hümn on juba seaduses fikseeritud. Minu küsimus on: aga milleks seda seaduseelnõu üldse vaja on, kui te olete juba võidu saavutanud, nagu te ütlesite?

10:34 Mart Helme

Lõplikku võitu veel ei ole. Aga võit seisneb selles, et lipuseadusesse tahetakse nüüd hümn siiski kirja panna. Ja kui see on lipuseaduses kirjas, siis on see seadusandlikus aktis fikseeritud kui fakt, et see on Eesti hümn. Praegu meil ametlikult Eesti hümn ei ole. Nii et selle poole muna üleskorjamine seisab ees – loomulikult juhul, kui see meie eelnõu tagasi lükatakse. Kui meie eelnõu tagasi ei lükata, siis me saavutame täisvõidu, siis me saame terve muna.

Mis puutub puudega inimestesse, siis ma ütlen, et seegi on täiesti otsitud teema. Keegi ei hakka süüdi mõistma ega ka mitte hukka mõistma inimest, kelle puhul on selge, et tal on mingisugune puue ja ta ei

saa tavandist tulenevaid kombeid täita. Keegi ei hakka ennast seesuguste inimeste peal välja elama, neid mõnitama, ammugi mitte süüdi mõistma. Palun teil sellest aru saada! Kui me räägime näiteks hümniseadusest Ameerika Ühendriikides, siis seal on niisugune komme, et peakate võetakse ära, kõigele lisaks pannakse veel käsi südame peale ja lauldakse püsti seistes ning sõjaväelased annavad au. Millegipärast ma ei arva, et Ameerika Ühendriikides ei ole puudega inimesi, kes ei saa neid seaduses sätestatud asju teha või neid tavandeid täita. Kindlasti on seal puudega inimesi, aga ma ei ole veel kuulnud, et nad tekitaksid selliseid probleeme – ei tekita ega tekitaks ka meil.

10:36 Aseesimees Enn Eesmaa

Palun, Heljo Pikhof!

10:36 Heljo Pikhof

Tegelikult te ei vastanud Jüri Jaansonile küsimusele. Ma saan aru, et te ei tea, et meie ühiskonnas on olemas meelega puudega, psüühilise häirega inimesi, kelle puhul ei saa pealtnäha mitte keegi aru, et neil midagi viga on. See on üks asi. Kui siit nüüd edasi minna: see, mis igale normaalsele Eesti inimesele on selge, vajab EKRE puhul reguleerimist. Kas te teete selle regulatsiooni EKRE jaoks? Kas teie erakonnakaaslaste ja teie toetajate jaoks on siin küsimusi või puudusi? Kas nad ei saa aru, kuidas hümnilaulmise ajal käituda: kuidas seda laulda jne? Mis ründajatesse ja terroristidesse puutub – te kogu aeg tarvitate selliseid väljendeid –, siis see on iseloomulik teatud psüühikahäiretega inimestele, et nad kardavad, et keegi neid ründab või tulevad terroristid.

10:37 Mart Helme

Aitäh! Vastupidi, me kaitseme seda hümniteietaolist inimeste eest. Me ei tee seda selleks, et meie erakonna liikmed ei saa aru, mis on Eesti hümn – väga hästi saavad aru. Meie kongressid algavad alati väga võimsa hümnilaulmisega ja meil ei ole sellega mitte mingeid probleeme. Me kaitseme seda hümniteietaolist liberaalide eest. Ma arvan, et teil on mingi psühholoogiline või psüühiline nihe, sellepärast et te patoloogiliselt vihkate rahvusriiki ja rahvusi. Te tahate, et Euroopa sulanduks mingisuguseks ühtlaseks massiks, kus ei ole rahvusi ega rahvusriike, ja kus oleksid ainult üleeuroopalised sümbolid, mitte rahvuslikud sümbolid. Nii et kui te meid siin mingisuguses poolemeelsuses süüdistate, siis palun vabandust, aga pall pörkas tagasi.

10:38 Aseesimees Enn Eesmaa

Jürgen Ligi.

10:38 Jürgen Ligi

Aitäh, hea ettekandja! On väga lugupidamatu pidada ülejäänud parlamenti mitterahvuslikuks pelgalt selle tõttu, et nad ei toeta ühte teie eelnõu. Te olete seda täna korduvalt teinud, st kõiki teisi süüdistanud. Palun ärge tehke! Aga on veel üks lugupidamise koht, millele ma tahan tähelepanu juhtida – see on puudega inimesed. Te taandasite selle ratastooliteemale, aga tegelikult on palju rohkem neid inimesi, kes konkreetset ei saa püsti tõusta, kuigi nad ei ole ratastoolis. Ja on neid, kes lihtsalt ei kuule. Mis te selle kohta südamest vastaksite? Need inimesed võivad ennast reaalselt väga halvasti tunda: nad torkavad silma ja nende kohta arvatakse, et nad on lugupidamatud, kui nad helidele ei reageeri. Õelge nüüd selle tunde kohta midagi lugupidavalt.

10:39 Mart Helme

Ma ütlen lugupidavalt niimoodi, lugupeetavad, kes te jälle siin minu peale kui mingisuguse ebanormaalse isendi peale näpuga näitate, et minu ema oli viis aastat pime ja ma tean väga hästi, mida tähendab puudega inimene. Minu ämm oli 20 aastat haige, *sclerosis multiplex*is, ja viimased kolm aastat täiesti liikumisvõimetuna voodis. Ma tean väga hästi, mida see kõik tähendab. Ma tean väga hästi sedagi, et kui oleks hümnimängitud, siis ei oleks minu ämm saanud püsti tõusta, ja see oleks täiesti arusaadav olnud – inimene lihtsalt ei oleks saanud. Kui inimene ei kuule, aga näeb, et kõik ümberringi tõusevad püsti, siis ta tõuseb lihtsalt ka püsti. Ta teeb nii nagu teisedki ja püüab aru saada, milles asi on. Ja tõenäoliselt on tal kõrval mõni sõber, seltsimees või sugulane, kes ütleb, milles on asi, ja kes annab talle kuidagi märku: kirjutab paberi peale, kui teistmoodi ei ole võimalik.

Nii et see on jällegi niisugune otsitud asi. Ma näen, et üha enam ei ole mingeid muid argumente, üha enam minnakse selle peale, et on puudega inimesed, kes ei saa midagi teha. Muidugi nad on. Aga kui keegi püüab öelda, et ma ei saa aru, mis asi on puue, siis ma tean seda väga hästi. Ma olen aastaid-aastaid puudega inimesi aidanud ja põetanud – ma saan väga hästi sellest asjast aru.

10:40 Aseesimees Enn Eesmaa

Helmut Hallemaa.

10:40 Helmut Hallemaa

Aitäh, eesistuja! Hea ettekandja! Nagu siin öeldud, on hümn tõesti üks meie rahvussümboleid. Ta on riiklik sümbol sõltumata sellest, kas ta on seadusesse sisse kirjutatud või mitte. Ja see on nii aastaid olnud – täna võime öelda, et peaaegu sada aastat juba. Aga minu küsimus on hoopis selle kohta, et ka mina ei jaga sinu hoiakut, seda poliitilisust ja kohati lausa räige minekut. Kas see on hea tava? Ja kuidas aitab see kaasa sellise rahvus- ja riikliku sümboli väärtustamisele, mis on meie kõigi mõtetes, südames ja hinges ning paljuski isiklik asi?

10:41 Mart Helme

Kui see on tava, kui see ei ole probleem ja kui see on kõigil südames, siis kiitke see eelnõu heaks. Korras – pole üldse probleemi! Mis puutub minu räägusesse, siis palun vabandust, et ma olen nii jõuline, aga teie paljude kolleegide täiesti kiuslikud ja mõttetud küsimused lihtsalt nõuavad jõulisi vastuseid. Midagi pole parata, leppige sellega, et ma olen selline isiksus.

10:41 Aseesimees Enn Eesmaa

Martin Helme.

10:41 Martin Helme

Aitäh! Ma juhin tähelepanu sellele, et kui ta on riiklik sümbol, aga kusagil riigi seadustes ei ole kirjas, mis see sümbol on, siis tekib küsimus, kas ta ikkagi on riiklik sümbol. Me ju sellega tegelemegi. See eelnõu tegeleb sellega, et riiklik sümbol ka riiklikult ära märkida. Kahjuks on Yoko Alender juba ära läinud. Ta küsis, kuidas ikkagi niimoodi saab, et me tekitame selle seadusega sunni, kas inimestel tuleb hümn laulda püsti või pikali, ühte- või teistmoodi. Mina loen seda eelnõu – see on lühike ja ka kõige lihtsamale Riigikogu liikmele arusaadav – ja ei loe välja, kus on sund. Ma loen, et kõigil on õigus hümn kasutada, kui nad teevad seda lugupidavalt, ja seal on ka kirjas, et riiklikel tseremooniatel on kohustus seda kasutada. Ma arvan, et riiklikke tseremooniaid meil puuetega inimesed ei korralda ega osale seal massiliselt. Aga ma ei näe sundi. Kus see sund seal on? Kas sa oskad vastata?

10:42 Mart Helme

Ei, ma ei näe siin mingit sundi. Võib-olla loeb keegi sunni välja sellest, et teotamise eest võetakse vastutusele. Kusjuures vastutust tuleb ju kanda ka näiteks lipu teotamise puhul. Miks see probleeme ei tekita? Ja on ka võetud vastutusele neid, kes on Eesti lipu pühade ajal maha rebinud jne. Ma siin sundi ei näe. Lugupeetud kolleegid, paljud teist siin on oluliselt vanemad ja kogenumad parlamendiliikmed kui mina – te teate väga hästi, et pärast esimest lugemist on võimalik teha parandus- ja täiendusettepanekuid seaduseelnõu kohta. Kui teil on probleeme, kui mõni paragrahv selles lühikeses eelnõus teid ei rahulda, kui te tahate täiendada, siis palun! Selleks on parlamentaarne protseduur. Selleks ei ole vaja siin otsida mingsuguseid kiuslikke ettekäändeid, et eelnõu, samuti tema kaitsjat mõnitada, teda tükati juba poolemeelseks nimetada.

10:44 Aseesimees Enn Eesmaa

Urmas Kruuse.

10:44 Urmas Kruuse

Aitäh, auväärt istungi juhataja! Auväärt ettekandja! Oma sõnavõetuga olete tegelikult pannud minu ja mõned kolleegid üsna raskesse situatsiooni. Te ütlesite oma kõnes lauseid, millega võib nõus olla. Aga viide, et automaatselt on kas riigireetur või Eesti-vastane see, kes sellele eelnõule vastu hääletab, on

kindlasti osa enese ego upitamisest. Ma ei saa sellega kuidagi nõus olla, vaatamata sellele, et me võime parlamendis saalis vabade rahvasaadikutena välja öelda ükskõik, mida me soovime. Kui ma meenutan kas või sügavat nõukogude aega, kui ei olnud mingit seadust ja kui isegi oli keelatud laulda "Mu isamaa on minu arm", siis ometi kõik seda laulsid. Aga hümnid puhul on ju see küsimus, kas mõni tava ja südamest tulev akt ei ole tuhandeid kordi tugevam kui seadusesse kirjutatud read.

10:45 Mart Helme

Ma ei mäleta, et "Mu isamaa on minu arm" oleks keelatud olnud. Minu meelest lauldi seda kõikidel laulupidudel ja ma ei ütleks, et seda lauldi väljaspool kinnitatud repertuaari. Me kõik teame, kuidas nõukogude ajal asi käis: keisrile pidi olema, mis keisri osa, ja jumalale, mis jumala osa. Ehk lauldi mõned nõukogude laulud ja siis olid n-ö tasakaalustamise mõttes ka mõned rahvuslikud laulud, nende hulgas "Mu isamaa, mu õnn ja rõõm".

Ma ütlen veel kord: kui see elab teil kõigil nii väga südames, siis milles on küsimus? Toetage seda eelnõu. Aga me näeme, et see ei ela kõigil südames. Me näeme, et on selliseid aktiviste, kes tahavad selle ilusa laulu ajaloolisi ja väga südamlikke sõnu ümber muuta, ning kes räägivad sellest, et hümn tuleks üldse välja vahetada. Me tahame kaitsta meie südames elavat rahvuslaulu, mida me nimetame hümniks, niisuguse aktivismi eest. Kui see teil nii südames elab, siis toetage meie eelnõu! See on kõige lihtsam viis hümnid kaitsta, kõige lihtsam viis näidata, et see elab teil südames. Ma ei näe siin mingit vastuolu. Ma tunnistan, et ma ei ole siin siidkindaid käes hoidnud, kui on ikka sõna otseses mõttes kiusu aetud. Aga miks ma peaksin? Kui parlamendiliikmetel on lubatud väiklast kiusu ajada, siis on mul lubatud neile vastu nina anda. Kuidas küla ... ja need teised sõnad.

10:46 Aseesimees Enn Eesmaa

Palun, Barbi Pilvre!

10:47 Barbi Pilvre

Aitäh, hea ettekandja! Juristide arvates on selle hümniseaduse probleemiks ka see, et see tekitab vajaduse rakendada sanktsioone. See annab politseile lisatööd, kuna tekib väga palju ebamääraseid olukordi, kus ei ole võimalik täpselt määratleda, kas on näiteks tegemist hümnid teotamisega. Kuidas peaks teie arvates politsei uues olukorras käituma: kas ta vajab erikoolitust ja lisaressurssi?

10:47 Mart Helme

Vaadake, politsei vajab niikuinii lisaressurssi – selles ei ole üldse kahtlust. Aga ma ei näe siin absoluutselt mitte mingit küsimust, see on jällegi niisugune otsitud kius. Ma ütleksin Carri Ginterile – ma tunnen teda põgusalt ka isiklikult –, kui ma teda näeksin, et ole hea ja mine maksa kooliraha tagasi, sest sellist analüüsi ei maksa küll esitada. Seal on niivõrd otsitud argumendid. See on nagu väitlusargumentide otsimine loogikakursusel, et mingisugust lisaressurssi ei ole vaja. Kas praegu nõuab politseilt lisaressurssi Eesti lipu teotamisele reageerimine, mis on ju seadusesse kirjutatud? Ma küll ei näe, et see nõuaks mingit lisaressurssi. Politsei teeb oma tavapärase patrullitööd ja kui ta satub millegi peale või kui talle tehakse ettekanne, siis ta reageerib. Me küll teame, et politsei tihtipeale ei reageeri, aga see on juba teine teema. Nii et mina ei näe siin küll mingit lisaressursi vajadust. Politseile on lisaressurssi vaja jah, aga see konkreetne eelnõu ei too küll politseile mingisuguseid lisavajadusi ega -kohustusi.

10:48 Aseesimees Enn Eesmaa

Liisa Oviir, palun!

10:48 Liisa Oviir

Aitäh! Hea ettekandja! Teile vastupidi mina usun meie riiklusesse ja meie rahvasse. Ma tean, et meie riiklus on tugev ja toetus meie hümnile on teie väidetule vastupidi absoluutselt valdav. Seetõttu ei näe mina küll mitte mingisugust põhjust sellise asendustegevusega tegeleda. Olgem ausad, see siin on puhtalt asendustegevus. Aga ma tahan küsida küsimuse, mis on initsieeritud ühest teie vastusest, milles te seadsite tegelikult kahtluse alla ühe teise riigi riikluse. Nimelt, teie tsitaat oli, et Venemaal on aega oodata, et oma impeeriumitükikesi tagasi saada. Näete, ootas 25 aastat ja võttis Krimmi ära. Kas ma

saan nüüd õigesti aru, et teie kui EKRE esimehe seisukoht on, et Krimm on ajalooliselt ja õiguslikult Venemaa osa? Ma igaks juhuks markeerin ära, et meie erakonna seisukoht on teistsugune.

10:49 Mart Helme

Oijah, mida ma selle peale ütlen? Ei, see ei ole minu ega meie erakonna seisukoht. Ma pidasin pikki aastaid ülikoolis loenguid, muu hulgas Krimmi ja Musta mere laevastiku küsimuses. Ma võiks teile praegu spontaanselt umbes poolteist tundi rääkida Musta mere laevastiku ja Krimmi küsimusest, Krimmi ajaloost jne, aga kahjuks ei ole see võimalik. Krimm on annekteeritud. Palun mitte hakata jällegi otsitud etteheiteid või mingeid selliseid teemasid laua peale panema!

Mis puutub sellesse, kas ma usun meie rahvasse, siis loomulikult usun! Usun palju rohkem kui teie erakond. Kas ma usun Eesti riiki? Loomulikult usun! Vastasel korral ma ei oleks üldse poliitikas, ma oleks ammu soojale maale ära sõitnud, sellepärast et mulle ei meeldi meie kliima. Kas ma usun meie hümni? Muidugi usun! Aga ma näen ka seda, et vasakpoolsed aktivistid ründavad hümni. Meil on täna sellest juba korduvalt ja korduvalt juttu olnud. Nad ründavad hümni: tahavad selle sõnu muuta, tahavad seda välja vahetada, keelduvad seda pidulikel sündmustel mängimast. Sellepärast me tahamegi, et parlament selle eelnõu vastu võtaks – väga lihtne! Mingit asendustegevust siin ei ole. Vastupidi, see on väga selge seadusandlik initsiatiiv, et igasugused ründed hümni vastu lõppeksid.

10:50 Aseesimees Enn Eesmaa

Palun, Kersti Sarapuu!

10:50 Kersti Sarapuu

Aitäh, lugupeetud juhataja! Hea ettekandja! See on väga sümpaatne, et te muretsete Eesti hümni tähtsuse pärast. See ongi meie sümbol. Aga kui te seda eelnõu ette valmistasite, kas te mõtlesite ka selle peale, et teeks sellise eelnõu, kus te seote kokku kogu meie sümboolika, alates lipust, vapist ja hümni, et neid tervikuna ühtemoodi käsitletaks?

10:51 Mart Helme

Aitäh küsimuse eest! Ei mõelnud, sellepärast et lipu ja vapi puhul on seadused olemas, aga hümni puhul ei ole. Ja kuna me leidsime sellise lünga meie seadustes, siis me keskendusime ainult hümni.

10:51 Aseesimees Enn Eesmaa

Henn Põlluaas.

10:51 Henn Põlluaas

Aitäh! Oleme siin täna ja ka varem ajakirjanduse vahendusel kuulnud tervet hulka sõna otseses mõttes laest võetud argumente, justkui hakataks karistama kehalise ja vaimupuudega inimesi, represseerima neid, kes lihtsalt püsti ei tõuse või mütsi peast ei võta. Samas tundub mulle, et tegemist on lihtsalt nende oponentide täiesti elementaarse teadmatuse ja rumalusega, sest väga suur vahe on neil – puudega inimestest ega süüdimatutest ma üldse ei räägi –, kes ei tõuse püsti või kes teotavad hümni. Mitteaustamisel ja teotamisel on vahe. Teotamine on ka praegu keelustatud. Äkki sa mõne sõnaga selgitad inimestele, mis vahe on hümni teotamisel ja mitteaustamisel?

10:52 Mart Helme

Meie hümni ei austa päris märkimisväärne osa Eesti elanikest. Me võime seda näha ka uusaastaööl, kui mingi osa elanikkonnast tähistab uue aasta saabumist Moskva aja järgi. Ma arvan, et nendele inimestele ei lähe väga korda ka meie rahvushümni. See on mitteaustamise näide. Mis on teotamine? Teotamine on see, kui hümni lauldakse mingite roppude sõnadega või kui hümni esitamise ajal, näiteks pidulikul aktusel, mingid inimesed irvitavad ja teevad ebasündsaid liigutusi. See kõik on teotamine. Me teame väga hästi, mis on teotamine.

Tulen veel kord tagasi puuetega inimeste juurde. Vaadake, sellele küsimusele saan ma nüüd anda vastuse ka selles kontekstis. Kui inimesed ei tee tahtmatult seda, mis on eelnõus kirjas, st nad ei tõuse püsti ega võta mütsi peast ära, siis on see mõistetav. Nad ei järgi ju tahtmatult seda head tava, sest nad lihtsalt ei saa sellest aru, nad on võib-olla natuke rumalad. Nad ei tee seda tahtlikult.

Kui keegi tahtlikult mõnitab hümni, siis see on teotamine. Näiteks nii, nagu teevad demonstratiivselt Ameerika jalgpallurid. Selle asemel et teha nii, nagu reglement ette näeb – hümni puhul kaasa laulda, käsi südamel, müts või jalgpallikiiver peast ära võetud –, lasevad nad põlvili ning näitavad oma vastumeelsust ja põlgust selle rassistide hümni vastu, nagu nad seal Ameerikas ütlevad. See on tahtlik tegevus. Ma ei tea, et seal oleks mõni jalgpallur kinni pandud, aga see on selgelt tahtlik hümni teotamine, praegusel juhul Ameerika kontekstis. Kui meil oleks samuti midagi sellist, et keegi teeb hümni esitamise ajal mingisuguseid ebaviisakaid asju, siis oleks see hümni teotamine. Siin on vahe väga selge. Ja puuetega inimesed ei puutu üldse asjasse: nemad ei teota hümni, nad lihtsalt ei saa asjast aru või ei ole võimelised midagi tegema. See on väga-väga oluline vahe. Kui terve mõistusega rahvasaadikud ei saa sellest aru, siis nad teotavad ise hümni.

10:55 Aseesimees Enn Eesmaa

Valdo Randpere.

10:55 Valdo Randpere

Aitäh, lugupeetud eesistuja! Hea ettekandja! Mind natukene puudutab see teema, et sina oled siin korduvalt ja ka küsijad on öelnud, et need, kes on selle eelnõu vastu, on eestluse vastu. Sa oled eestluse nagu ära monopoliseerinud. Mina ei ole kuidagi eestluse vastu, aga ma olen ülereguleerimise vastu ja sellepärast mulle see eelnõu natuke ei meeldi.

Ma õiendan ühe asja ka ära. Siin tuli teemaks "Mu isamaa on minu arm". Minu meelest on "Mu isamaa on minu arm" kerge variant laulust "Mu isamaa, mu õnn ja rõõm". See on n-ö koopia: kui okupeeritud ajal ei saanud õiget hümni laulda, siis lauldi seda. Ja kui Pacius oleks elus olnud, oleks ta Ernesaksa plagiaadi eest kohtusse kaevanud. Mu küsimus on aga teie väite kohta, et hümni rünnati sellega, et seda ei lauldud uusaastaööl. Aga see eelnõu ju absoluutselt ei puuduta ega lahenda seda temaatikat. Samas te ütlete, et teotamise eest tuleb karistada, ehkki see on juba karistatav. Mis siis tegelikult selle eelnõu eesmärk on? Ma saan aru, et sul on tore siin varsti tund aega puldis olla ja sellest rääkida, aga eelnõu sisu ei adresseeri ju seda probleemi, et vana-aastaõhtul hümni ei mängitud.

10:56 Mart Helme

Valdo, palun vabandust, aga sa vist ei ole kogu aeg saalis olnud. Eelnõu adresseerib väga selgelt seda, et meie hümn ei ole Eesti seadustes hümnina fikseeritud. See on eelkõige selle eelnõu mõte. Lisaks fikseerib see ära, missugustel puhkudel peaks hümn tingimata kasutusel olema: need on riiklikud tähtpäevad ja teised pidulikud sündmused. See on siin eelnõus ka ilusti kirjas. Samuti fikseerib eelnõu ära selle, et hümni esitades peab järgima head tava. Hea tava tähendabki seda, et mehed võtavad siis mütsi peast ära, nii nagu nad ka matustel mütsi peast ära võtavad – ma ei taha küll öelda, et hümn on nagu matuselaul. Mütsi mahavõtmine on lugupidamise avaldus oma kodumaa ja hümni vastu, nii nagu on mütsi mahavõtmine matustel lugupidamise avaldus kadunukese vastu. See kõik on siin ilusti kirjas. Mis puutub laulu "Mu isamaa on minu arm", siis sa oled muide hästi informeeritud. Vastab tõele, et Gustav Ernesaks olevat vähemalt selle esialgse versiooni komponeerinud Moskva saatkonnas, kuhu ta olevat ükskord jõudnud natuke kõrgendatud meeleolus, istunud klaveri taha ja hakanud meie päris hümni mängima. Muidugi olevat seal teatud paanika puhkenud, mille peale ta olevat ütelnud, et teeme siis teistmoodi ja pannud harmoonia sisuliselt tagurpidi. Selles suhtes oled sa hästi informeeritud. Ja sellepärast nad mõlemad nii hästi ja pidulikult mõjuvadki.

10:58 Aseesimees Enn Eesmaa

Palun, Inara Luigas!

10:58 Inara Luigas

Aitäh! Austatud ettekandja! Minu küsimus ei ole ilmselt ei mõttetu ega ka kiuslik, ma soovin natuke selgitusi selle seaduseelnõu kohta. Ärge arvake, et me ei kanna Eesti riiki oma südames ja hinges – me oleme uhked Eesti riigi üle! Täpselt samuti on väga paljud uhked selle üle, et meil on olemas selline väike killuke maad nagu Setomaa ning setod oma lipu, keele ja hümni. Ja pole üldse juhuslikud need korrad, kui sellest seaduseelnõust tulenevatel tähtpäevadel, riiklikel tseremooniatel ja teistel pidulikel sündmustel ei tõmmatagi lipuvardasse mitte Eesti lipp, vaid Setomaa lipp ning ei laulda mitte Eesti

hümni, vaid Setomaa hümn. See on inimestel hinges, see on inimestel südames. Kui nüüd vaadata teie seaduseelnõu, siis kas see on hea tava või läheb selline traditsioon seaduseelnõuga vastuollu ja võidaksegi kasutada nn karistusseadustikku?

10:59 Mart Helme

See on oma sisemise tunnetuse küsimus. Kui teie jaoks on setu identiteet esmane ja olulisem kui eesti identiteet ja Eesti riik, mille sees te ikkagi oma Setomaaga olete, siis see on teie valiku küsimus. Loomulikult ei hakka keegi teid selle eest seina äärde panema. Minu isiklik arvamus on niisugune, et kõigepealt peaks ikkagi tõmbama vardasse Eesti Vabariigi lipu ja laulma Eesti Vabariigi hümn. ning siis tõmbama kõrvalvardasse Setomaa lipu ja laulma Setomaa hümn. Põhimõtteliselt me näeme ju, et paralleelset lipukasutust on väga palju ja igal pool. Õnneks on meie vabariigi parlament Euroopas üks vähesi või ainus, kus ei ole Eesti lipuga kõrvuti Euroopa Liidu lippu. Mul on selle üle väga hea meel – see näitab, et meil on vähemalt mingisugune suveräänsuse tunnetus säilinud. Aga meil on ju väga palju kohti, kus on paralleelselt kasutusel NATO, Eesti ja Euroopa Liidu lipp. Hotellide ees on veel igasuguseid lippusid. Nii et selles ma ei näe midagi kriminaalset ega halba.

See on teie sisemise tunnetuse küsimus ja sellega on täpselt nii, nagu ma ütlesin ühele küsimusele vastates: kui perekond peab kellegi sünnipäeva nii pidulikuks sündmuseks, et nad alustavad seda hümn laulmisega, siis see on nende sisemise tunnetuse küsimus. Mina küll ei alusta oma sünnipäeva hümn laulmisega, aga see on võimalik. Kui teie peate prevaleerivalt oluliseks oma Setomaa tähtpäeva tähistamist, siis ma arvan, et te ei pea seal ilmtingimata Eesti riigi sümbolikaaga opereerima.

11:01 Aseesimees Enn Eesmaa

Urmas Kruuse.

11:01 Urmas Kruuse

Aitäh, austatud istungi juhataja! Auväärt küsija! Eelmise küsimuse täpsustuseks, et ma pidasin selle maestro Gustav Ernesaksa lauluga ennekõike silmas seda, et siis oli üks tunne. Isegi kui keegi oleks öelnud, et seda laulu ei saa esitada, oli siis soov seda laulu kindlasti esitada, ükskõik kuidas see komponeeritud oli. Aga kas te ei räägi endale natuke vastu? Rahva reageeringud sellele konfliktile, mis sai justkui alguse ETV aastalõpuüritusest, olid just sellised, et kõik olid harjunud seal hümn kuulma, aga siis seda ei olnud. Mis võiks ja saaks olla parem kaitse kui see tunne, mis on meie sees? Kujutagem korra ette pilti, kui perspektiivis teid ega mind siin ei ole ja sellesamas saalis on inimesed, kellel ei ole seda tunnet, aga see on seadusesse sisse löödud. Kirjeldage, milline võiks see tulemus olla.

11:02 Mart Helme

Tulemus ongi see, mille poole püüeldakse – et meil oleks multikultuuriline ühiskond. Kui siin saalis hakkavad istuma prevaleerivalt, valdavalt inimesed, keda nimetatakse eestlasteks, aga kes ei ole oma juurte, traditsioonide ega sisetunnetuse poolest eestlased, kuid kodakondsuse poolest on seda ning kes on osutunud kodakondsuse alusel ka siia valituks, siis ongi siin see tunne. Meie tahame, et see ei oleks niimoodi. Seetõttu peame meie võitlust selle nimel, et Eesti oleks eestlaste rahvuskodu, et eestlased oleksid need, kes otsustavad Eesti asju, ja teised – heade külalistena, heade integreerujatena, mis iganes sõnu me kasutame – järgiksid meie tavasid ning võtaksid pikkamööda üle ka meie tunded. See on see võitlus, mida me peame. Ja selle võitluse üks komponent on seesama hümn. Seaduseelnõu.

11:03 Aseesimees Enn Eesmaa

Valdo Randpere.

11:03 Valdo Randpere

Aitäh, eesistuja! Hea ettekandja! Mul on veel üks täpsustav küsimus ja ma lähen nüüd sinuga natukene vaidlema. Ma enne küsisin su käest selle kohta, et see eelnõu ei reguleeri tegelikult seda olukorda, mis juhtus aastavahetusel. Sina vastasid, et reguleerib küll, kuna nüüd tuleks selle eelnõu kohaselt hakata aastavahetusel hümn mängima. Aga ei tule ju: teie eelnõu ütleb, et hümn võib igaüks kasutada pidulikel juhtudel jne, aga ei pea. Ma arvan, et te saite ise ka mingil hetkel aru, et on võimatu reguleerida seaduses detailselt selliseid asju, millal peab mängima hümn. Tegelikult on täpselt sama

võimatu reguleerida kogu ülejäänud asja, mis teil siin kirjas on. Ja paljude asjadega ongi paremini, kui nad on reguleerimata – nad ongi lihtsalt traditsioonid, tavad, südamest tulevad asjad jne. Kas sa oled minuga nõus selles küsimuses, et tegelikult te selle eelnõuga ei lahenda kuidagi seda olukorda, mis juhtus aastavahetusel?

11:04 Mart Helme

Lahendame ikka, sellepärast et siis võis öelda, et see ei olegi üldse hümn – see on üks rahvalik laul. Võib-olla tõmbab lugupeetud Riigikogu spiiker järgmisel aastal – kui me seda eelnõu vastu ei võta ja see, et Eesti hümn on Paciuse ja Jannseni lugu, ka lipuseadusesse sisse ei lähe – Pika Hermannini tornis lipu vardasse ja meie laulame ühiselt "Õllepruulijat". Kõik teavad sõnu ja kõik oskavad laulda. See on samuti tore rahvalik laul, mis elab meie südames. Nii et ilmselt ei ole päris adekvaatne see suhtumine, et me ei reguleeri seda ära. Reguleerime küll. Nagu ma olen korduvalt öelnud, me fikseerime, et see ongi meie hümn. Lipu heiskamine on pidulik sündmus. Ka aastavahetus koos presidendi kõnega on vaieldamatult pidulik sündmus – vastasel korral ei oleks presidendil mõtet sinna minna. Sellistel juhtudel tulebki hümn mängida, mis iseenesest kinnistab selle tavandi. Kohustuslikuks eelnõu seda jah ei muuda, selles suhtes olen ma sinuga nõus.

11:05 Aseesimees Enn Eesmaa

Hardi Volmer.

11:05 Hardi Volmer

Lugupeetud ettekandja! Üks teie äsja pillatud süüdistustest kõlas umbes niimoodi, et siin saalis on tumedad kallutatud jõud, kes üritavad hümnit teksti n-ö sooneutraalseks muuta. Ma igaks juhaks värskendasin oma mälu ja käisin seda papa Jannseni teksti üle vaatamas. Lubatagu mul küsida, mis pagana moodi oleks võimalik seda teha. Eeldus on, et seda teksti peaks olema võimalik kuidagi niimoodi dekonstrueerida, et see muutuks sooneutraalseks. Eeldan, et te teate neid sõnu peast, ja küsingi, kuidas oleks see küll võimalik.

11:06 Mart Helme

Aga esimesest lausest alates, kui "Mu isamaa, mu õnn ja rõõm" asemel oleks "Mu kodumaa, mu õnn ja rõõm" – ja ongi sooneutraalne.

11:06 Aseesimees Enn Eesmaa

Jaanus Marrandi.

11:06 Jaanus Marrandi

Lugupeetud senjäär Helme, kes te ennast eesti meheks nimetate! Te olete ise mõisahärrana ennast ühes intervjuus senjääriks nimetanud. See selleks. Aga teie esinemine siin on väga sügava demagoogia musternäide. Te olete mõelnud välja tohutu probleemi, nagu Eesti hümn oleks sattunud tohutu rünnaku alla, kuigi seda pole. Te tekitate endale probleemi, mille vastu te ise võitlete. Hümnit kuulen ma oma Tallinna korteri aknast igal hommikul ja ka minu süda hakkab siis rõõmust laulma. Te räägite siin suurest kiusust, mis küsimustesse olevat pandud. Minu arvates on teie esinemine siin üks suur kius ja selle kiusu tagant vaatavad vastu need 17 häält, mis te presidendivalimistel saite. See teie kius on kius meie presidendi vastu. Minu küsimus on selles, miks te arvate, et kõik asjad, mis on südames, peavad olema seadusega reguleeritud. Need, mis on südames, on sageli tähtsamad ja suuremad kui seadusega reguleeritud asjad. Nõukogude võim oli väga seadustega reguleeritud, aga südamesse ei jõudnud ta meil mitte kunagi.

11:07 Mart Helme

Ei tea, see on nüüd vist juba mingi viies või kuues versioon sellest küsimusest, kogu see südamejutt. Mis demagoogiasse puutub, siis esiteks ei ole ma mingit demagoogiat siin ajanud, demagoogiat on ajanud pigem paljud küsijad. Mis puutub sellesse, et ma olen senjäär, siis see on jälle pahatahtlik tõlgendus. Ma olen ennast senjääriks nimetanud sõltumatuse mõttes. Ma olen sõltumatu, ma olen sõltumatu härrasmees ja seda te minult ära võtta ei saa. Mis puutub sellesse, et mul on kius presidendi vastu, siis

mul ei oleks presidendi vastu mingit kiusu, kui president ei käituks kohatult, kui ta ei püüaks dikteerida Riigikogule teatud otsuseid ja käitumisnorme ega sekkuda meie kui seadusandja töösse, mis ei jää mitte kuidagi tema mandaadi piiridesse. Kui ülejäänud 100 rahvasaadikut ei näe probleemi selles, et president sekkub ja ütleb muu hulgas kohalike valimiste eel, et on üks erakond, mille poolt ei tohi hääletada, pidades silmas loomulikult meie erakonda, siis ma vastan talle sellega, et ma juhin tema ja ühiskonna tähelepanu sellele, et ta ei käitu adekvaatselt, ta ületab oma võimupiire ja rahvalt ei ole ta selleks mandaati saanud. See on minu vastus.

Mis puutub sellesse, et miski südames teil elab, siis jaa, "minu südames sa elad, kenas päiksepoolses toas", aga kui sul tuba ei ole, siis sa ei saa seal elada. Ja kui hümn ei ole seaduses, siis ta ei ole hümn. Nii lihtne see ongi. Kui ikka veel ei ole sellest aru saadud, pärast seda enam kui tund aega kestnud arutelu siin, siis on see väga kahetsusväärne, kuigi süda võib küll väga suur olla. Muide, ma ütleksin nüüd ülereguleerimise kohta, mida siin on korduvalt päevakorda tõstetud. Kallid kolleegid, me tegeleme enam-vähem iga päev ülereguleerimisega. Me võtame kümnete kaupa vastu igasuguseid eurodirektiividest sündinud seadusi ja seadusmuudatusi, mis on enamalt jaolt täiesti mõttetu ülereguleerimine. Nii et kui te olete ülereguleerimise vastu, siis on mul teile väga tõsine üleskutse: vaadake kriitiliselt kõiki neid eelnõusid, mis siia tulevad, ja tuvastage, ega ei ole ometi tegemist ülereguleerimisega.

11:09 Aseesimees Enn Eesmaa

Mihhail Stalnuhhin.

11:09 Mihhail Stalnuhhin

Aitäh, härra juhataja! Lugupeetud härra Helme! Te küll ei pea mind täisväärtuslikuks Eesti kodanikuks, nagu selgus ühest teie vastusest, aga ma avaldan teile austust, sest kuradi huvitav on olnud seda debatti siin praegu kuulata. Asi on selles, et mul on teatud huvid ajaloovaldkonnas ja mõni asi oli selline, mille kohta ma arvasin, et ma saan seda ainult kuskilt lugeda või kroonikast vaadata. Ma saan aru, valimisteni on jäänud üks aasta, ja kui muud põhjust ei ole, siis valitakse ära sellepärast, et sa oled kõige suurem patrioot ja kõik teised ei maksa mitte midagi. Ma küsiksin, milline on loogiline areng. Millised loosungid tulevad järgmiseks, kas maa ja rahvas, puhas veri, idaterritorium? Neid loosungeid on ju palju, mida võib sellel eesmärgil ära kasutada. Mida meil on oodata?

11:10 Mart Helme

Ma ei saa aru, kuidas see küsimus puutub lipuseadusesse. Ma ei ole kedagi nimetanud mittetäisväärtuslikuks Eesti kodanikuks, ma lihtsalt ütlesin, et meie hulgas on inimesi, kes ei austa meie hüdni, kelle jaoks on keegi teine Eesti president, mitte Kersti Kaljulaid, ja kellele on ühe teise riigi sümbolid südamelähedasemad kui Eesti riigi sümbolid. Kui te püüate väita, et selliseid inimesi Eestis ei ole, siis ma ei tea, te käite küll päris kinniste silmadega ringi.

Nüüd sellest, millised on järgmised loosungid. Vaadake, eesti rahvas on nii väike ja Eestis on väga pikka aega viljeletud vale poliitikat, kui on räägitud mingisuguseid kummalisi jutte sellest, et võrreldes saatusekaaslastega on meil hirmus hästi läinud. Ma ei tea, kes need saatusekaaslased täpselt on. Muidugi on mõned Moldovad või Ukrainad, kellel on väga halvasti läinud, aga on ka selliseid, kellel on ikka väga hästi läinud. Kui me vaatame näiteks, mis toimub praegu Poolas, Ungaris, Tšehhis, siis ma ütleksin, et nendel riikidel läheb oluliselt paremini, ehkki nad on ka teatud mõttes meie saatusekaaslased. Aga tulles selle juurde, mis on järgmine, siis järgmine ongi see, et meie ei tegele populismiga, erinevalt Keskerakonnast, kes lubab juba praegu pensionitõusu. Ma tahaks teada, lugupeetavad, kust te selle 360 miljonit võtate. Pange laua peale! Kust te selle võtate? IRL, kust te võtate selle 360 miljonit pensionide tõstmiseks? Pange laua peale! Mul ei ole selle tõstmise vastu muidugi midagi, ma olen ka pensionär, saaksin ka 100 euri rohkem pensioni. Võtaks kõigepealt reaalsed probleemid käsile! Võtate ja lubate tasuta ühistransporti – täiesti vastutustundetult! Paiskate kümned miljonid tasuta ühistranspordi toetuseks, ise teades, et see asi ei hakka toimima ja paari aasta pärast pannakse see kinni. Aga kes vastutab selle eest, et kümned miljonid on lihtsalt tulde lastud? See on puhas populism, valimiseelne populism! Nii et ärge mind populismis süüdistage! Minu südames – kui me siin südamest räägime – on kõige tähtsam asi eesti rahvas. See on minu südames ja mina võitlen

selle rahva eest nii, nagu mina õigeks pean, ja nii, nagu mina suudan. Kui keegi leiab, et ma teen seda valesti ja halvasti, siis ma ütlen, et sellepärast ongi siin parlamendis kuus erakonda ja me kõik võitleme omamoodi Eesti eest, igaüks mingil määral erineval moel. See on mu vastus.

11:13 Aseesimees Enn Eesmaa

Jaanus Marrandi.

11:13 Jaanus Marrandi

Täna! Lugupeetud senjoor Helme! Teie viimasest vastusest kuulsin ma esimest normaalset lauset, et kõik erakonnad võitlevad Eesti eest n-ö omal moel, aga nad võitlevad. Kogu teie tänase esinemise demagoogia on ju üles ehitatud võitlusele kui protsessile, et mõelda välja, nagu keegi tahaks sooneutraalset hümnit – ei ole kuulnud sellest; nagu keegi ei austaks hümnit ja oleks sümbolite vastu – ei ole kuulnud sellest, et keegi oleks vastu. Te ise tekitate selle võitluse, võitlus on teile tähtsam kui see asi iseeneses. See on ilmselge protsess ja see on demagoogia. Nüüd te räägite siin, et kõik võitlevad Eesti eest, aga enne te rääkisite, et meie erakond armastab Eestit rohkem kui sinu erakond. See on umbes samasugune jutt, nagu Trump rääkis, kuidas tal on suurem tuumanupp kui Kimil Põhja-Koreas. Ma ütlesin, et paljudes riikides on paljud asjad seaduses reguleerimata. Briti impeeriumil ei ole põhiseadust olnud. Kas Ühendkuningriik on riik või ei ole?

11:14 Mart Helme

Ma saan aru, et härra Marrandi kutsub üles meil põhiseadust likvideerima. Mis puutub sellesse, kellel on suurem tuumanupp, siis vaieldamatult on Trumpil suurem tuumanupp. Ka sellest võiks aru saada. Ma saan üldse aru, et härra Marrandil on mõningaid tõrkeid reaalsuse tajumisel. Võiks lugeda ajakirjandust, see peaks rahvasaadiku igapäevaste kohustuste hulka käima. Kui ta loeb ajakirjandust, näiteks Sirpi – nüüd on see Sirp, mitte enam Sirp ja Vasar –, loeb Vikerkaart ja loeb ka Eesti Päevalehte ja veel teisi ajakirjandusväljaandeid, siis ta võib tuvastada, et jaanuaris räägiti mitmes artiklis sellest, kuidas hümnit võiks muuta sooneutraalseks. Need arutelud on käinud Facebookis ja mitmel pool mujal. Kui härra Marrandi ei ole suutnud oma teadvuses neid asju registreerida, siis see ei ole mitte ühiskonna probleem, vaid tema probleem. Meie oleme need oma teadvuses registreerinud ja tegeleme ühiskondlikul tasandil selle probleemiga. Mis puutub demagoogiasse, siis härra Marrandi mõlemad küsimused on olnud täiesti demagoogilised ja tegelikult ei vääri mingit vastust.

11:15 Aseesimees Enn Eesmaa

Helmut Hallemaa.

11:16 Helmut Hallemaa

Aitäh, eesistuja! Hea ettekandja! Viimaste küsimuste vastused näitavad, et sa hakkad vist ära väsima. Tegelikult on asi läinud ikka väga-väga laiale pinnale. Siin on soovitatud, et kui tahad detaile teada saada, siis võid väljas kuluaarides rääkida, see puudutab pensionitõusu, tasuta ühistransporti ja kõike muud. Ühistransporti, muide, ka praegu riik ju doteerib, sinna on läinud aastaid juba 21 miljonit omavalitsuste kaudu. Aga see selleks. Ma tahtsin küsida, mis nüüd selle seadusega muutub. Sa ütlesid, et meil ei ole hümnit. Meil on riiklik sümbol, meil on rahvussümbol. Mis muutub siis, kui me selle seaduse vastu võtame, ja mis juhtub, kui me ei võta seda seadust vastu? Hümn on olnud ja on ilmselt ka edasi.

11:16 Mart Helme

Härra Hallemaa ei ole ikka asjast õigesti aru saanud. Meil ei ole riiklikku sümbolit. Meil on tavandiõiguse alusel rahvuslik laul, mida me oleme nimetanud hümniks, mida nimetati hümniks juba esimese Eesti Vabariigi ajal ja enne seda, umbes 1860. aastast alates, nii et juba 170 aasta ringis. Aga seaduses ei ole meil fikseeritud, et see on hümn. Kui selle poolteise tunni või natuke kauem kui tunni jooksul ei ole ikka veel siin saalis aru saadud, et meil ei ole seaduses hümn fikseeritud ja selle eelnõu eesmärk on fikseerida Paciuse-Jannseni laul kui hümn, siis ma ei tea, siin on küll väga palju õhku võngutatud, aga millegipärast ei jõua see kuidagi pärale. Siit saab teha ainult ühe järelduse: paljudel siin saalis viibijatel ei ole poliitilist tahet sellest asjast aru saada ja hümnile kui seaduses fikseeritud laulule nende

konkreetsete sõnadega kätt alla panna. See on kahetsusväärne, sest see tühistab kõik jutud, kuidas hümn elab meil südames. Järelikult ei ela südames. Järelikult te hoiate tagaust lahti, et tõepoolest oleks võimalik laulda "Mu kodumaa, mu õnn ja rõõm", mitte "Mu isamaa, mu õnn ja rõõm". See ongi see põhjus, miks on vaja ta seaduses fikseerida.

11:18 Aseesimees Enn Eesmaa

Palun, Keit Pentus-Rosimannus!

11:18 Keit Pentus-Rosimannus

Aitäh, hea juhataja! Austatud ettekandja! Meie Reformierakonnas tõepoolest arvame, et Eesti inimesed peavad meie hümnist lugu ning nad laulavad seda uhkuse ja rõõmuga, ilma seaduse sunni ja reguleerimiseta. Härra Helme, te ütlesite oma sissejuhatuses või ühes vastuses küsimusele, et ka hümnisse suhtumine, näiteks hümnit laulmise ajal püstitõusmine, on viisakuse küsimus. Minu küsimus puudutab just nimelt sedasama viisakust. Kui ma seda debatti ligi poolteist tundi olen jälginud, siis olen kuulnud, et selle käigus olete te nimetanud inimesi poolemeelelisteks, küsimusi mõttetuteks, küsijaid väiklase kiusu ajajateks ja psüühilise nihkega inimesteks. Ma saan aru, et see on väga emotsionaalne teema ja arutelu on olnud väga emotsionaalne. Aga kuidas teile endale tundub, kas see debatt, mida me siin praegu pidanud oleme, on olnud viisakas ja jäänud viisakaks?

11:19 Mart Helme

Ma olen aus inimene ja ütlen seda, mida ma mõtlen.

11:19 Aseesimees Enn Eesmaa

Mihhail Stalnuhhin.

11:19 Mihhail Stalnuhhin

Aitäh! Puht kokkuvõtteks. Kunagi ütles üks Prantsuse diplomaat, kuulates, kuidas kahurid paugutavad – see oli Potjomkini ajal –, et milline kikerikii. Kordaks seda, kuigi ei tahaks plagiaadiga tegelda. Tänase balleti esimene osa õnnestus. Mul on ainult üks märkus tuleviku mõttes. Sa vahepeal siin ütlesid, lugupeetud kolleeg, et sulle üldse ei meeldi Eesti kliima ja kui asjad oleksid veidi teisiti, siis sa läheksidki elama soojale maale. Ärge te tulevikus sellist viga tehke, sest rahvas võib aru saada, et te armastate Eestit ainult hea ilmaga ja halva ilmaga üldse ei armasta. (Naer saalis.) No kuidas nii saab olla EKRE puhul?

11:20 Mart Helme

Ma olen juba 68 aastat teda halva ilmaga armastanud. Ma kardan, et ega siin enam uusi, värskeid armastusi ei tule. Kui keegi loodab, et ma Eestist ära lähen, siis see lootus on petlik. Ma ei lähe. Kui keegi loodab, et ma poliitikast lahkun, siis vähemalt ettenähtavas tulevikus ei lahku. Ärge lootkegi.

11:20 Aseesimees Enn Eesmaa

Henn Põlluaas.

11:20 Henn Põlluaas

Aitäh! Hümnile väärilise staatuse andmine võiks olla Riigikogu kingitus Eesti Vabariigi 100. aastapäevaks. Paraku me kuuleme siin saalis täiesti sisutühje küsimusi, millega püütakse õigustada enda vastuhäätamist. Ilmselt kuuleme sõnavõttudes seda sisutühjust veelgi rohkem. Aga ma tean, et vähemalt ühel erakonnal on praktiline eelnõu sisu vastu olla. Nende erakonna esimees on öelnud, et rahvusriiklus on ohtlik ja ebainimlik düstopia. Hümn on ju selle ebainimliku rahvusriigi üks sümboleid, mis tuleb hävitada. Aga kuna ka kõik teised siin on ilmselt vastu, siis kas sa kommenteeriksid? Vähemalt minule isiklikult tundub, et teised erakonnad lähevad selle sotside agendaga küll selles suhtes kaasa.

11:21 Mart Helme

Kui me vaatame natuke üle öla tagasi, siis me näeme, et kisa ja hüsteeria puhkes siis, kui tuli uudis, et valitsus otsustas meie eelnõu toetada. Valitsuses leiti ilmselt täiesti pragmaatiliselt, et tõepoolest,

seaduses ei ole fikseeritud, et Paciuse ja Jannseni laul on ametlikult Eesti Vabariigi hümn, ning me toetame, loomulikult, teeme ära, mis seal siis on. Alles seejärel puhkes hüsteeria ja hakati otsima kõikvõimalikke rumalaid ettekäändeid, näiteks kuidas puudega inimesed peavad hakkama püsti tõusma, aga nad ei saa seda teha, ja kuidas karistama hakatakse. Keegi tuli välja koguni sellise totrusega, et hümn saab esitada ainult kohaliku omavalitsuse liikme juuresolekul, mida siin ei ole kuskil mitte mingil moel fikseeritud. Carri Ginter esitas mingi täiesti naeruväärse juriidilise analüüsi, mille juurde pandi naeruvääristamise süvendamiseks veel see, et selle tegemises osales ka tema kümneaastane poeg. See kõik on mõnitamine.

Kui keegi nüüd räägib, kuidas hümn elab meil südames ning eesti rahvas armastab ja austab oma hümn, siis ma ütlen, et eesti rahvas armastab ja austab oma hümn – selles ei ole mingit kahtlust –, aga Eesti rahvusliku eliidi hulgas on kahetsusväärselt palju neid, kes on selle ilcumise ja mõnitamisega kaasa läinud. See näitab veel kord seda, et seda seadust on vaja. Ma saan aru, et suur osa sellest saalis leidis, et ei tohi lasta EKRE-l seda punkti võtta – ehkki meie ei mõelnud hetkegi sellest kui punktivõtmise kohast – ja sellepärast tuleb see asi nüüd untsu keerata. Lugupeetavad, te olete meile osutanud väga suure teene! Kaks ja pool kuud on hümnitemaatika olnud avalikkuses arutusel ja selle aja jooksul on üha rohkem inimesi aru saanud, mis on meie eesmärk, ja läbi hammustanud selle mõnitamise poliitilise ja ideoloogilise tausta. Ma tänan teid südamest, et te olete meil aidanud selle hümnieelnõuga veel sügavamale eesti rahva südamesse minna! Eks edasine ole selle eelnõu puhul teie kättes. Aga nagu ma ütlesin, pool võitu me oleme saanud, kuna lipuseadusesse läheb kirja, et Paciuse ja Jannseni lugu on Eesti hümn. See on meie pool võitu, aga teine pool võitu on see, et me oleme saanud eesti rahvale selgeks teha, et hümn on meile ülioluline rahvuslik sümbol ja me oleme selle eest võidelnud. Nii et suur tänu teile nende meile osutatud teenete eest, mis oleksid jäänud osutamata, kui te ei oleks nii lühinägelikud olnud! Aga ma ütlen, et me saame veel täisvõidu, kui me pärast valimisi tuleme uuesti siia saali sellesama eelnõuga ja võtame hümniseaduse juba täies mahus vastu.

11:25 Aseesimees Enn Eesmaa

Jaak Madison.

11:25 Jaak Madison

Aitäh, austatud istungi juhataja! Hea ettekandja! Paar küsimust varem heideti ette, et see debatt on väljunud korrektsuse piiridest. Ma tuletaks meelde, et küsimustele vastaja on olnud võib-olla isegi liiga korrektne ja lihtsalt konstateerinud fakte, erinevalt mõnest küsijast, kas või proua Pikhofist, kes sildistas teid vaimselt ebastabiilseks, psüühikahäiretega inimeseks, täpsemalt öeldes, või siis härra Marrandist, kellel küsides oli väga kõrge vererõhk ja kes oli tõesti närvis, enesekontrolli kaotamas ja demagoogiasse langemas. Kuid olgem ausad, ei ole miskit paremat ja südant rõõmustavamamat kui mõni sots, kes tõesti tunnetab n-ö rahvuslikku üleküllust siin parlamendis ja on seetõttu nurka surutud. Kuid proua Oviir tõi hümniseaduse kontekstis üllatuslikult mängu hoopis mingi Krimmi- ja Venemaa-küsimuse. Äkki lõppakordiks tuletate proua Oviirile meelde, et teatavasti okupeerib Venemaa ju ka Eesti alasid. Kas on kunagi lootust, et hümniseadus on vastu võetud ja hümn mängib ka Jaanilinnas?

11:26 Mart Helme

Eks see ole niisugune kristallkuuli pealt tuleviku vaatamine. Ma võtan aluseks terve hulga tõsiselt võetavate – mitte propagandistlike – rahvusvaheliste analüütikute arvamuse, kes püüavad teha poliitilisi ettevaateid 10–20 aasta peale. Nad on kõik üksmeelel selles, et tänane Venemaa on oma restauratsiooni tipu ületanud ja asunud allakäiguteele. On üksnes ajaküsimus, millal Venemaad võib ees oodata uus lagunemine. Kui see tõepoolest toimub, siis me kindlasti saame tagasi nii Petseri kui ka Jaanlinna. Kas see toimub ja missuguste lisandustega see toimub – st kas meid võib tabada ka põgenikelaine Venemaalt, kui seal sisemiselt ebastabiilne olukord tekib –, on väga raske ennustada, aga see võib juhtuda. Need on niisugused stsenaariumid, millega muidugi ettepoole vaatavates riikides tegeldakse. Eesti ei kuulu kahjuks niisuguste riikide hulka. Me oleme selline peost sööv riik, kes armastab endale vastu rinda taguda: me oleme NATO-s ja Euroopa Liidus – just nagu NATO ja Euroopa Liit oleksid igavesest ajast igavesti kivvi raiutud –, me hakkamegi tulevikus elama ainult eurotoetustest jne. Kutsuks siinkohal kõiki meid natukene sügavamalt järele mõtlema ja maailma jõutasakaalu analüüsima. Potsdami konverentsil paika pandud maailmakord on sisuliselt lõppenud. Veel kord: ei ole absoluutselt välistatud, et ka Jaanilinn ja Petseri tulevad meile tagasi. Aga võime öelda ka vastupidi: ei

ole välistatud see, et Venemaal toimub mingi teistsugune murrang ja Venemaa hakkab mingisuguse aja pärast uuesti tugevnema. Kuid need on niisugused teemad, mida peaks arutama juba mingisugusel Venemaale pühendatud konverentsil, milles osalevad väga tõsised analüütikud ja politoloogid, mitte see foorum praegu Riigikogu saalis.

11:28 Aseesimees Enn Eesmaa

Rohkem küsimusi ettekandjale ei ole. Suur aitäh! Juhtivkomisjoni ettekande teeb Marko Pomerants, põhiseaduskomisjoni esimees. Palun!

11:28 Marko Pomerants

Tere päevast, lugupeetud eesistuja ja head kolleegid! Mina esindan igapäevaselt enesekindlat eestlast, aga see ei puutu antud juhul asjasse. Ma olen selle eelnõu arutelul põhiseaduskomisjoni ettekandja ja annan teile edasi komisjoni arutelu käigu.

Riigikogu põhiseaduskomisjon arutas hümnini seadustamise küsimusi 6. märtsil s.a. Nii nagu tavaks, sai eelnõu algataja esindaja, kelleks oli Jaak Madison, võimaluse Eesti Vabariigi hümnini seaduse eelnõu tutvustada. Jaak Madison selgitaski, et eelnõu eesmärk on tagada Eesti Vabariigi hümnile sarnane seaduslik positsioon, nagu on lipul ja vapil. See, mida selle seadusega püütakse seadustada, on teile tuttav.

Mart Nutt arvas omalt poolt, et ta mõistab soovi kehtestada Eesti Vabariigi hümn eraldi seadusega, aga omaette valikuküsimus on see, kuidas ja millisel viisil seda tehakse ja kuidas seda reguleerida. Muidugi oli debatt selle üle – mis ka siin on juba poolteist tundi käinud –, kuidas siis selle viisaka käitumise nõudega on. Meie komisjonis esindas Reformierakonda seekord Laine Randjärv, kes viis meid tagasi aastasse 2009, kui lipuseadus, mis ka ju selle temaga puutumuses on, oli Riigikogus arutelu all. Siis jõuti selleni, et Ernesaksa osalus õhtuse lipulangetamise loos on lipuseaduses fikseeritud, aga hümnini kui hommikuse lipuheiskamise laulu autorluse fikseerimiseni ei jõutud. Kui rääkida sellest, kelle võit miskit on, siis võib-olla on siin tegemist hoopis Laine Randjärve võiduga. Kõik see ratastoolidebatt, see käis ka läbi.

Jõudsi ka Vabariigi Valitsuse esindaja, õigemini Justiitsministeeriumi esindaja Mariko Jõeorg-Jurtšenkoni, kes ütles, et Vabariigi Valitsus otsustas hümnieelnõu põhimõtteliselt toetada. Samas ei arva valitsus, nagu tegemist oleks õigusliku lüngaga, mis oleks kuidagi põhiseadusega vastuolus. Teisest küljest ei saa välistada sellise regulatsiooni kehtestamist.

Niimoodi see arutelu meil käiski, kuni me hakkasime formeerima komisjoni seisukohta. Et see debatt kuidagi kokku võtta, nii et keegi ka väljastpoolt seda saali seda hoomaks, on see kokkuvõtte järgmine. Hümnini ega muid rahvuse sümboleid lisaks riigilipule ja riigivapile ei ole põhiseaduses välja toodud, mis põhimõtteliselt ei välista nende reguleerimist seadusega või madalama õigusjõuga regulatsiooniga. Praegu on Eesti hümn ühiskondliku kokkuleppe alusel "Mu isamaa, mu õnn ja rõõm". Seega saab hümnini kui konkreetse muusikateose määratlemise soovi mõista. Täiesti mõttetu on seadusega kirjeldada hümnini kasutamise õigust ja viisi. Lihtsustatult: hümnini esitatakse pidulikul hetkel ja kes saab, seisab püsti. See tava on tegelikult hästi juurdunud ja sellega probleeme ei ole. Tõepoolest ei ole mõtet tuua viidet karistusseadustiku §-le 245, sest hümnini teotamine on ka praegu karistatav karistusseadustiku § 245 kohaselt, mille esimene lõige kõlab nii: "Eesti lipu, riigivapi või muu ametliku sümboli maharebimise, purustamise, rüvetamise või muul viisil teotamise, samuti riigihümni teotamise eest – karistatakse rahalise karistuse või kuni üheaastase vangistusega." Sama teo eest, kui selle on pannud toime juriidiline isik, karistatakse rahalise karistusega. Seda paragrahvi on tulnud igal aastal kasutada, neid juhtumeid on aastas kolm või neli. Need kõik on olnud seotud riigilipu teotamisega, see on ka üsna loogiline ja mõistetav.

Seega, ainus asjakohane põhjus on hümnini konkretiseerimine. Põhiseaduskomisjonil on hümnini kaitseks ka positiivne programm, selle algatus toimus samal 6. märtsil, kui me otsustasime algatada Eesti lipu seaduse muutmise. Eesti hümnini on praegu mainitud kahes seaduses, juba eespool mainitud karistusseadustikus ja lipuseaduses. Täna me oleme staadiumis, et põhiseaduskomisjon on lipuseaduse muutmise algatanud. Saali jõuab see eelnõu pärast seda, kui valitsus on oma arvamuse esitanud. Etteruttavalt võib öelda, et sõnastuseks me pakume välja, et Eesti lipu heiskamisel Pika Hermannini torni kasutatakse muusikalise signatuurina Friedrich Paciuse "Mu isamaa, mu õnn ja rõõm" (sõnad: Johann Voldemar Jannsen) kui Eesti Vabariigi hümnini algfraase ning langetamisel Gustav Ernesaksa "Mu isamaa on minu arm" (sõnad: Lydia Koidula) fragmendi baasil loodud signatuuri.

Nüüd tulen otsuste juurde. Me otsustasime, et see eelnõu peaks esimesel lugemisel olema täna, 13. märtsil. Selles meil lahkavamusi ei olnud. Tegin ettepaneku see eelnõu tagasi lükata. Selle poolt oli 7 komisjoni liiget: Marko Pomerants, Mart Nutt, Rein Randver, Tiit Terik, Arto Aas, Laine Randjärv ja Kalle Laanet. Loomulikult oli tagasilükkamise vastu algataja esindaja Jaak Madison.

Nüüd lihtsalt viimane põige. Mis puudutab lipuseaduse muutmise seaduse algatamist ja seda, kas tegemist on kellegi võiduga, siis vähemasti pool võitu me oleme saavutanud, kui Pacius on seal koos Jannseniga ära märgitud. Selle seaduseelnõu algatamisel olid ülejäänud komisjoni liikmed poolt, EKRE liige jäi erapooletuks. Selline on tõde. Olen rääkinud.

11:36 Aseesimees Enn Eesmaa

Ja kohe pikaks ajaks, sest küsimusi ei ole. Aitäh! Avan fraktsioonide esindajate läbirääkimised. Laine Randjärv, palun, Reformierakonna fraktsiooni nimel! Kaheksa minutit.

11:36 Laine Randjärv

Austatud juhataja! Head kolleegid! Kõigepealt suur tänu põhiseaduskomisjoni esimehele Marko Pomerantsile heade sõnade eest! Aga nüüd kõne juurde.

21. veebruaril saime Eesti Rahvusringhäälingu portaalist lugeda uudist: "Muusik ja näitleja Marko Matvere on juba paar aastat sepitsenud ühe salaprojekti kallal, ehitades Eesti 100. sünnipäevaks hümnimasinat. [...] Esimesed kobavad katsetused toimusid tegelikult juba 2015. aastal, kui Matvere ehitas ühe mehhaanilise pasuna, mille ristis naljatamisi Lihapraadimise Masinaks. [...] Kui esimene masin pigistas välja vaid ühe noodi, siis järgmine eesmärk oli juba mehhanism, mis mängib maha meloodia. Sõprade ja Rõngu pillimuuseumi abiga otsiti kokku kaheksa kasutatud tuubat ja pärast hulka nuputamist, katsetusi ja ebaõnnestumisi sai autor oma garaažis võidutantsu lüüa." Kas Marko Matvere oleks tohtinud katsetada hümnimasinat ja tuuritada sellega mööda Eestit, kui kõne all olev seaduseelnõu oleks olnud seadusena kehtiv? Retooriline küsimus, vastust isegi ei oota.

Riigikantselei veebilehelt leiab sõnastuse: "'Mu isamaa, mu õnn ja rõõm' on ülistuslaul Eesti kultuurile, rahvale ja riigile. Sellega väljendatakse rõõmu ja uhkustunnet. Eesti hümni kasutatakse riiklikel tseremooniatel, spordivõistlustel või muudel avalikel üritustel. Hümni ei tohi teetada." Sisuliselt juba meile tuttav tekst seaduseelnõust. Nii et see on ammu enne EKRE-t ära sõnastatud.

Hümniteema on inimestele südamelähedane. Nii on. Arutelusid hümni ümber on olnud meie riigi algusaegadest alates. Eelmise sajandi alguses, aga ka lõpus, ning tõesti ka alles hiljuti arutati, milline see meie hümn ikka peaks olema ja milliste sõnadega, on olnud rahulolematust, et viis on sama nagu naaberriigil Soomel, ja on arutatud palju teisi asju. Remargi korras tahan lisada, et mitte ainult Soome Vabariigi hümni "Maamme", vaid ka liivlaste hümni "Min izamõ" viis on sama – ikka Fredrik Paciuse loodud.

Küllo Arjakas kirjutab hümni teema ümber käinud aruteludest pikalt ja asjatundlikult k.a 12. jaanuari Meie Maas. Kellel huvi, võib kultuuriajalooaga tutvuda, ma ei hakka seda siin pikalt ümber jutustama. Aga lugemine on huvitav, soovitan seda.

Teame, et juba omariikluse tekkimise algusest peale oli Eesti hümn sedavõrd kinnistunud, et seda ei hakatud muutma ega ka eraldi seadusega kehtestama. Küll aga on 24. veebruaril 1918. aastal avaldatud Eesti Vabariigi iseseisvusmanifest õigusakt, kus on osaliselt ära trükitud ka Eesti hümni tekst. Eesti hümni kui niisugust, selle sõnu ja viisi ei ole teistes õigusaktides selgelt kehtestatud ja isamaaline laul "Mu isamaa, mu õnn ja rõõm" on tavaõiguslikult omandanud Eesti hümni tähenduse. See asi vastab ka tõele. Tegelikult on tähelepanuväärne, et meie, eestlased, kelle kohta kehtib ütlus, nii palju kui on inimesi, sama palju on erinevaid arvamusi, oleme olnud siiski suures plaanis ühel meelel ligi 150 aastat, oleme pidanud teost "Mu isamaa, mu õnn ja rõõm" meile oluliseks sümbolväärtusega looks, vabariigi hümniks.

Reformierakonna fraktsioon ei toeta praegu kõne all olevat eelnõu 577. Selle otsuse põhjuseks pole mitte hümni kui niisuguse sätestamise vastu olemine, vaid see, et eelnõus on sõnastatud rida nõudmisi, mida ei ole võimalik alati teostada ja millega ei ole võimalik arvestada. Praegune sõnastus võib osas inimestes genereerida arusaama, et nad käituvad valesti ja et nende teguviis on seadusega karistatav. Ja mitte sellepärast, et nad ei taha seadust järgida, vaid seetõttu, et nad on erinevad. Samuti ei saa seaduses sätestatud järgida näiteks orkestrimängijad, kelle pillid ei võimalda mängimise ajal püstiseismist. Kindlasti on veel mitmeid erandeid, mida siinkohal loetlema ei hakka ja mida siin saalis on juba korduvalt mainitud.

Viibisin põhiseaduskomisjonis asendusliikmena ja leian, et lahendus, mis tuleb suurde saali põhiseaduskomisjonist ning mis teeb ettepaneku lipuseaduses mainida Jannseni sõnadega ja Paciuse muusikaga hümn "Mu isamaa, mu õnn ja rõõm" on piisav, selge ja konkreetne. See ütleb täpselt, missuguste autorite loodud teos ja millise pealkirjaga on Eesti Vabariigi hümn, mille saatel heisatakse Pika Hermannini torni Eesti Vabariigi lipp. See teadmine peaks edaspidi maandama pinged selle teema kontekstis. Usun ja loodan, et meie riigi taasiseseisvumise ajal uuesti, spontaanselt kasutusele võetud Paciuse muusika ja Jannseni sõnadega hümn "Mu isamaa, mu õnn ja rõõm" jääb meie riigi oluliseks sümboliks igaveseks. Täna tähelepanu eest!

11:42 Aseesimees Enn Eesmaa

Toomas Jürgenstein Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni nimel. Kaheksa minutit.

11:42 Toomas Jürgenstein

Hea eesistuja! Head kolleegid! Alates aastavahetusest on laialdaselt arutatud Eesti Vabariigi hümnikaitsmise vajadust. Paraku on hümniga nagu ka paljude teiste pühade asjadega nõnda, et neid kaitsevad kõige enam inimeste vabadus, avatus, sisemine vääriskus ja armastus, mitte niivõrd regulatsioonid, paatos ja käsud. Kahtlemata on hümn eestimaalastele tähtis. Mõistan paljude aastavahetusesegadust, kui pärast presidendi kõnet Eesti Vabariigi hümn ei mängitud. Ka president Kersti Kaljulaid oli selle juhtumi pärast kurb ja palus vabandust. Tsiteerin presidenti: "Mul on kurb ja ma vabandan, et uusaastaöö ETV teleprogrammis hümn ei mängitud. Minule tuli hümn puudumine kontserdiplatsil halva üllatusena, kuid uskusin veel ka uue aasta esimestel tundidel, et tele-eetris see hümn siiski kõlas." Mõeldes tagasi hümnita aastavahetuse üle peetud debattidele, pole ime, et tänaseks on hümn seadusesse märkimiseks esitatud kaks eelnõu.

Nimetan nüüd mõne märkuse, millest sotsiaaldemokraatide arvates peaks hümn seadusesse kirjutamisel lähtuma. Kõigepealt, hümniga ei tohi toimetada pealiskaudselt. Hiljuti said paljud inimesed reklaami, mille peal oli foto ühest tänase eelnõu esitanud erakonna juhtliikmest ning tema südantsoojendav pühadesoov "Head Eesti vabariigi aastapäeva!" – "vabariik" väikese tähega. Mõelgem, homme on emakeelepäev. Edasi läks reklaam aga samas vaimus. Hümn pealkiri oli kirjutatud kujul "Mu isamaa, õnn ja rõõm" ning hümn sõnade autori Johann Voldemar Jannseni perekonnanimest oli unustatud välja üks n-täht. Küsimusi tekitab ka eelnõu seletuskiri, kus väidetakse, et Pärnu Endla rõdult kuulutati Eesti Vabariik välja 12. veebruaril 1918. Ehkki kirjeldatud näidete taga ei ole ilmselt katset hümn muuta või hiilivalt tagasi pöörduda Juliuse kalendri juurde, on need ilmselged näited pealiskaudsuse kohta. Seda pealiskaudset vaimu kannab kahjuks ka tänane eelnõu.

Pealiskaudsus on see, mis tekitab võimaluse hümniseaduse eelnõu üle ironiseerida. Täna on siit puldist mitmel puhul kõlanud õppejõu ja juristi Carri Ginteri nimi, kes kahjuks sai võimaluse seda eelnõu mõne nädala taguses Postimehe artiklis naeruvääristada. Artikli pealkiri on "Hümn väärkasutajad aastaks istuma". Tsiteerin seda artiklit: "Seaduse 3. paragrahv ütleb: "Igaühel on õigus kasutada Eesti Vabariigi hümn tähtpäevadel, riiklikel tseremooniatel ja teistel pidulikel sündmustel, järgides head tava."

Tegemist on ammendava looteluga, mistõttu on kasutamine välistatud kõigis teistes olukordades. Hümn laulmine ei ole lubatud iga sündmuse korral, vaid sündmus peab olema lisaks pidulik. Välistatud peaks olema näiteks tavasünnipäevad ja niisama isamaalised hetked. Mingil juhul ei tohi sinu lapsed niisama kodus või laulutunnis hümn laulda". Olen kuulnud, et tänane eelnõu on jõudnud juba ka Rohke Debelaki libauudistesse. Ei tohiks anda võimalust meie hümn sellisel viisil suhtuda.

Missugustele tunnustele peaks hümn vastama? Esiteks peaks riigihümn olema kõigile. Tahaksin toonitada, et hümn on püha ning ei ole vaja seadusega panna ennast halvasti tundma ratastooli aheldatud ja teisi puudega inimesi, kes hümn mängimise ajal tõusta ei saa. Ei tohi neid inimesi alahinnata, nad oskavad seadust lugeda. Nad ei saa toimida seadusele vastavalt ja seletuskiri ei anna siin mitte midagi juurde. Samamoodi tuleb tõsiselt võtta usuinimest, kes austab talle kõige pühamaid asju kaetud peaga. Nimetatud näidete tõttu on esitatud eelnõu väga küsitav. Teiseks, hümn peab vabastama, mitte aheldama. Head sõbrad, riik ja ühiskond pole midagi väljastpoolt tulevat ja kõrgemat, vaid see on osa igahnest meist. Ühiskond koosneb kodanikest, kes ise meie riiki loovad, mitte ei oota, et keegi neile selle regulatsiooniga ette paneb, see käib kindlasti ka hümn laulmise kohta. Vabade inimeste ühiskonnale piisab, kui on olemas tavad ning seadustes on Eesti Vabariigi hümn koos viisi ja sõnade autoritega märgitud.

Tänaseks ongi välja pakutud mõistlik võimalus täiendada lipuseadust, kus oleks edaspidi selgelt

märgitud, et Eesti Vabariigi hümn on "Mu isamaa, mu õnn ja rõõm", mille viisi autor on Friedrich Pacius ja sõnade autor Johann Voldemar Jannsen, Jannsen kahe n-iga.

Head kolleegid! Mulle näib, et tänane valik on just nagu otsustamine vana testamendi paljude seaduste ja reeglitega maailma ning uue testamendi armastust ning isiklikku vastutust rõhutava lähenemise vahel. Sotsiaaldemokraadid eelistavad viimast, piltlikult öeldes, laulame hümn oma südamesse ja hülgame liigse regulatsiooni. Aitäh!

11:48 Aseesimees Enn Eesmaa

Mart Nutt Isamaa ja Res Publica Liidu fraktsiooni nimel.

11:49 Mart Nutt

Austatud härra juhataja! Austatud Riigikogu liikmed! Kui see eelnõu üle anti, siis jäi selline mulje, et murtakse sisse lahtisest uksest. Miks? Esmalt, põhiseaduses – siin on ilmselt ajaloolised põhjused, aga võib-olla ei peetud seda lihtsalt oluliseks tollel hetkel, kui põhiseadust koostati, aga saab ajaloos tagasi minna ka varasemate põhiseaduste juurde – tõepoolest nähti ette lipuseadus ja nähti ette riigivapi seadus, aga hümniseadust eraldi ette ei nähtud. Miks see nii oli? Ma ei tahaks liiga ajalukku süüvida, aga ma arvan, et siin on kaks võimalust. Üks on see, et seda peeti enesestmõistetavaks, ja teine on see, et sõjaeelses Eestis olid hümn üle olnud tegelikult päris tõsised vaidlused, tunduvalt tõsisemad kui pärast aastat 1991. Ilmselt sellest tulenevalt, kuna vaidlus selle küsimuse üle, kas kehtiv Eesti Vabariigi hümn sobib või mitte, ei ole realselt, tõsiselt võetavalt tõstatunud, seda ei ole ju vaidlustatud, seda küsimust seni, kuni see eelnõu üle anti, ei tekkinud.

Nüüd küsimus, kas hümn võib seadusega reguleerida. Muidugi võib, loomulikult, see on ju valikuküsimus. Kui tekib olukord, kus soovitakse olemasolevat hümn asendada, siis ilmselt selline küsimus ongi tekkinud. Kui sellist soovi ei ole, siis võime arutada, kas seda võiks käsitleda ülereguleerimisena või vaadelda seda kui täiendavat tagatist selleks, et hümn ei muudeta. Me võime suhtuda sellesse nii ja teisiti. Teine küsimus: kui hümn soovitakse õiguslikult reguleerida, kas seda peaks tegema eraldi seadusega või võiks seda teha ka mõne teise sümboolikat käsitleva seadusega? Õigusjõud on sama, ei ole mingit vahet, kas see on ühes seaduses või teises seaduses. Kui see on Riigikogu otsus, et kirjutame hümn seadusesse, teeme siis seda. On tõepoolest valikuküsimus, kas me hakkame selleks tegema eraldi seadust või me teeme seda mõne olemasoleva seaduse raamides. Rääkides sellest, kuidas rakendada või üldse sätestada seda protseduuri, mis puudutab hümn kasutamist, siis ma meenutan, et vist 1999. aastal – ma võin mõnevõrra küll ajaga eksida – võeti lipuseadusest välja n-ö dragoonilised sätted, millega olid nähtud ette karistused lipu kasutamise koha pealt. Rüvetamine on hoopis teine teema, aga olid nähtud ette karistused näiteks selle eest, kui lipp oli jäänud heiskamata või umbes sellistel teemadel. Need võeti seadusest välja. Seda tehti täiesti üksmeelselt, seda ei peetud lipu puhul lihtsalt vajalikuks, seda ei peetud sobilikuks.

Nüüd on hümn koha pealt samuti küsimus, kas selline protseduur peaks seaduses sees olema. Pigem oleme ka meie kaldunud selles suunas, et seda protseduuri seaduses ei peaks olema. Olukorras, kus meie ees on valik, kas me tahame teha eraldi seadust ja sätestada selle eraldi seaduse, ma ei tea, kas ühe- või kahelauselisena või ühe- või kaherealisena, või tahame kasutada mõnda olemasolevat sümboolikat käsitlevat seadust ja seda täiendada, on meile see teine variant täiesti sobiv, vastuvõetav. Ma arvan, et dramaatika on küll hetkel kunstlikult tekitatud. Meile sobib praegune hümn väga, meil puudub igasugune soov seda hümn muuta, me ei soovi muuta ei meloodiat ega sõnu, mitte ühtegi sõna seal. Kui me leiame, et hümn seadustamine on otstarbekas, teeme seda. Aga meile sobib täiesti see variant, et me teeme seda riigilipu seaduses. Aitäh!

11:53 Aseesimees Enn Eesmaa

Aadu Must Eesti Keskerakonna fraktsiooni nimel.

11:54 Aadu Must

Lugupeetud juhataja! Head kolleegid! Eesti hümn lugu on muidugi pikk, põnev, mitmekesine ja täis seiklusi. Tegelikult kirjutasin ma viimati sellest pikemalt 2008. aastal Postimehes, aga tudengitele olen ma viimased 40 aastat rääkinud, kuidas Eesti hümn on armastatuks saanud, kuidas seda lauldi juba esimese maailmasõja ajal sõjavangis Saksamaal ja kuidas ta sealt ka heliplaadile sattus, kui sakslased tahtsid teada, kuidas üks või teine vaenulik riik elab ja kuidas tema sõdurid elavad, mida nad mõtlevad

ja südames tunnevad. 1936. aastal olid muidugi hoopis suuremad vaidlused hümnile kui kümme aastat tagasi, sest siis leiti, et hümn olevat vanaks jäänud. Olevat küll ilus, kuid arhailine. Kirikus olevat ta meie vanaisade meelest hästi kõlanud, aga modernisel ajal – nii arvati 1936. aastal – taheti teda tõepoolest muuta hakata. Sellest ei tulnud mitte midagi välja. Seda mitmel põhjusel, kas või lõpuks sellepärast, et viimast, võiduvarianti oli keegi kuulnud Saksa raadiost *liedertafe*liku loona ja siis tuli välja, et seda nüüd küll kasutusele võtta ei saa. Siin oli juttu ka sellest, kuidas Gustav Ernesaks olevat vana või uut hümnile armastanud. Tegelikult räägib arhiiv päris täpselt ära ka selle loo. 1938 otsustati, et viis heliloojat saavad osaleda kinnisel konkursil, ülesandega kirjutada uus Eesti hümn. Üks neist oli Gustav Ernesaks, kes seda hiljem küll iga hinna eest tagasi ajas, sest ajad olid sellised. Juttu oli sellest, kas eestlased armastavad ja hindavad oma hümnile või mitte. Mul oli hiljuti jutuajamine kolleegidega Läti parlamendist, kes olevat saanud äratuse sellest, kuidas eestlased oma hümnile austavad, ja oh imet, oskavad laulda mitte ainult Eesti hümnile, vaid Läti oma ka. Selle peale on nüüd Janis Vucans teinud ettepaneku, et Läti õpikutes trükitaks ära – nii nagu oli enne teist maailmasõda – ka Eesti ja Leedu hümnile tekst. Meie võiks ka nii teha. Austame mitte ainult ennast, vaid ka häid naabreid. Mis puutub sellesse, et hümn tuleb paika panna käskude ja keeldudega, siis see on mõttelaadi küsimus, see on rahvusliku temperamendi küsimus ja seda tuleb ka silmas pidada. Vaadake, äsja me tähistasime 500 aasta möödumist reformatsioonist, mille ajal midagi muutus. Sellise välise, karmide nõuetega seotud, ma ütlesin heale kolleegile Mart Helmele, et lausa bütsantsliku vaimulaadi asemele, mis kohati kuskilt välja lööb, tuli sisemise usklikkuse probleem. Mitte nõukogudeaegsed keelud ja käsud, et sa oled kohustatud täitma rituaale ka siis, kui sa neid ei usu, vaid need, kes tunnevad ja usuvad, austavad neid. Eestlased austavad oma hümnile. Mõni austab näiteks laulu "Ema süda" ja tõuseb ka selle kõlamise ajal ema või vanaema juubelil püsti, see ongi tema südameasi. Kuulates eelnõu tutvustavat kõnet, jõudsin ma vanale ja tuttavale järeldusele: iga hinnang, kõik see, mida räägitakse, räägib tavaliselt natuke rohkem rääkijast kui sellest objektist, millest räägitakse. Ma vaatan, et me siin saalis peaksime mõtlema ühtemoodi ja minema ühes suunas. Aga kuidas sa saad olla liitlane nendega – kui tahaks olla –, kes nagu muuseas otsustavad poriga mustaks loopida kõik teised – need, kes neid kuulavad – ja pärast ütlevad, et meie olevat kuidagi pahad. Sel hetkel, kui hea kolleeg Mart Helme rääkis – omavahel rääkides on ta alati tark ja tore mees, ei anna pasunasse ega midagi – seda pasunasse andmise juttu, vabandust, vastu nina andmise juttu, meenus mulle veel üks hea vana eesti rahva traditsioon. Tead, vanasti selline kõnemees, kes ütles, et ta annab teistele pasunasse, aeti kotti. Vana hea eesti komme. Ma juba mõtlesin, et võib-olla peaks selle taastama, aga võib-olla ikka ei ole vaja, sest meil on kultuurirahvas, meil on sisemist kultuuri, parlamentlikke traditsioone, ja nähtavasti saame teistmoodi hakkama. Keskerakonna fraktsioon arutas seda eelnõu ning leidis, et hümnile ja rahvuslike sümbolitega tuleb tegeleda, tuleb kasvatada inimesi koolides ja haridusasutustes, et kellegi haridusse ei jääks lünka. Palun natuke aega juurde!

11:58 Aseesimees Enn Eesmaa

Kolm minutit juurde.

11:58 Aadu Must

See on kindlasti oluline. Samas, seda keelu ja käsu korras teha ei pidanud me vajalikuks. See meenutab natukene ühte teist ühiskonda, kus oli tähtis väline kombetäitmine, ka käsu korras, ja kus tekkis kaksikmoraal. Lõpuks ei saa me selles ühiskonnas, kus kõik käsu järgi käib, aru, kes siis ikka armastab või kes on vastu. Võib-olla oleks õigem, kui see maailm oleks lihtsam, selgem, arusaadavam ja inimlikum. Aitäh!

11:59 Aseesimees Enn Eesmaa

Eesti Konservatiivse Rahvaerakonna fraktsiooni nimel Martin Helme. Kaheksa minutit.

11:59 Martin Helme

Lugupeetud asespiiker! Head kolleegid! Keelud ja käsud on meil ka praegu olemas. Eesti karistusseadustikus on olemas paragrahv, kus on kirjutatud, et hümnile teotamise eest on ette nähtud karistus. Ainult et seda karistust ei ole võimalik rakendada, sest mitte üheski seaduses ei ole kirjas, mis see hümn meil on, mis on selle sõnad, mis on viis. Nii et keeldude ja käskude vastu peaks protestima

kusagil mujal.

Läheme nüüd sisu juurde. See ei ole mitte mingil juhul eelnõu, mida arutades me peaksime väga pikalt pidama jääma juriidilisse arutellu. See ei ole juriidiline teema, see ei ole juriidiline probleem, see on väärtusvalik, see on väärtuspõhine küsimus. See on poliitiline valik, milliseid väärtusi me tahame kinnistada ja edendada ning milliseid mitte. Laias laastus on siin saalis nelja sorti poliitilisi jõude ja nelja sorti poliitilisi väärtusi. Alustame siis vasakult, aknaalusest poolest, kus istuvad sotsiaaldemokraadid. Kuigi nad kinnitavad, taovad vastu rinda ja aeg-ajalt räägivad, kuidas nad on hirmus eestimeelsed, on nende teod ja nende sõnad – sel ajal, kui nad unustavad ära, et nad peavad rääkima oma eestimeelsusest – eestlust põlastavad, eestlust lammutavad, Eesti rahvusriiki ründavad, eesti rahvuslikku sümboolikat õõnestavad või äraspidi pööravad. Neid tsitaate me kuulsime eelneva debati käigus ja neid tsitaate teavad kõik peale teie enda. Teie valijatele see sobib, teie valijatele see istub. On olemas, ma ei tea, praeguste andmete kohaselt umbes 8% Eesti valijaid, kellele on sümpaatne see, et te ehitate globalismi ning likvideerite rahvusriiki ja rahvuslust. Te üritate meeldida oma valijatele. Siis on siin teine seltskond, ka vasakpoolsed. Nendel on jumala kama eesti rahvuslikust sümboolikast ja Eesti rahvusriigist. Nad võivad ju öelda, et see hümn on neil südames, nad võivad aeg-ajalt lipu vardasse tõmmata ja teha kummardusi rahvuslikele väärtustele, aga laias laastus 80% nende valijatest laulavad tund aega enne aastavahetust ühte teist hümn ja ei tea ega märkagi, et meie hümn jäi ette kandmata, ja neid absoluutselt ei huvita see vaidlus, mis siin saalis käib. Ma saan keskerakondlastest aru: kõik erakonnad peavad alati mõtlema selle peale, mida tahab nende valija. Selles küsimuses ei ole neil väga suurt vahet, kas nad vajutavad täna hääletusel ühte või teist nuppu, sest nende valija seda pahaks ei pane, ei ühte- ega teistpidi.

Siis on siin parlamendis veel kolmas sort poliitilisi jõudusid, keda me võiksime kokkuvõtvalt nimetada terminiga "libarahvuslased ehk ersatsrahvuslased". Need on Reformierakond, Vabaerakond ja IRL, kelle valijatest suurem osa tahab sarnaselt Keskerakonnaga olla rahvuslikult meelestatud, aga nad ise ei hooli sellest suurt edasi- ega tagasipidi. Nad lihtsalt teavad, et nad peavad oma valijatele meeldima. Ükskõik millise küsitluse sa ette võtad, umbes 60%, 70%, 80% eesti valijatest ütlevad, et nad on rahvuslikult meelestatud. Loomulikult tuleb neile inimestele aeg-ajalt saata välja vooruslik signaal. Loomulikult tuleb lüüa vastu rinda ja öelda, et meie oleme ka rahvuslased. Aeg-ajalt püütakse isegi sogasest veest eriti rammus kala, kui viiakse mõni kuju ühest kohast teise ja selle najal lastakse pärast liugu mitu-mitu head aastat ja valimisperioodi. Jah, sarnaselt Keskerakonnaga võtavad nad oma valijaid kuulda ja võtavad poose. Aga ma veel kord ütlen: kui asi läheb otsustamiseks, kui asi läheb reaalseks, kui asi hakkab olema päris, siis ei ole teid mitte kusagil, siis te veate alt. IRL on rahvuslust alt vedanud aastaid ja aastaid, Reformierakond on rahvuslust teeselnud aastaid ja aastaid. Tänu sellele libarahvuslikkusele, kallid sõbrad, ongi Eesti poliitikas Konservatiivne Rahvaerakond. Ei ole mingit kahtlust selles, et me oleme rahvuslikult meelestatud ja siiralt rahvuslikult meelestatud, ja on väga oluline, et erinevalt teist oleme nõus võitlema. Oleme nõus võitlema! Ei ole niimoodi, et taganeme järgmisele kaitseliinile, kus me hakkame homme kaklema, sest tänane kaitseliin ei ole kaklemist väärt. Iga Eesti rahvusliku ja riikliku sümboli eest tuleb seista ja vajadusel võidelda.

Teie, kallid sõbrad, libarahvuslased, olete see põhjus, miks EKRE on olemas ja miks on meie toetus kõrge. Nagu ma juba ütlesin, arvestatav osa, absoluutne enamus Eesti inimestest mõtleavad ja tunnevad rahvuslikult, nad hindavad kõrgelt eesti kultuuri, juuri ja identiteeti ning soovivad, et see oleks poliitikas esindatud. Nad on aina rohkem näinud – ma arvan, et siin on väga oluline roll ka meil, me aitame sellele kaasa – nende maskide taha, mida nii paljud tahaksid Eestis võtta, ja on läbi näinud need poosid, mis ammu-ammu enam ei veena. Need libarahvuslased, kes siin täna räägivad, või ka estofoobid, kes siin täna räägivad, et hümn elab neil südames – mina ei näe teie südame sisse. Ausalt öeldes ma ka ei hooli sellest, mis teil südame sees on. Mina näen tänasel hääletusel, kumba nuppu te vajutate. Mul ei ole mingisugust põhjust arvata teistmoodi kui nii, et kui te ei toeta ühte lihtsat eelnõu, mis fikseerib ära Eesti hümn sellisena, nagu ta on olnud sada aastat, siis te ei toeta Eesti rahvusriiki, siis te ei toeta eesti rahvuslike sümbolite muutmist riiklikeks rahvuslikeks sümboliteks, siis ei saa ka eelseisvatel valimistel loota, et te ajate Eesti asja. Näidake oma värve, palun!

12:06 Aseesimees Enn Eesmaa

Meil on võimalus veel üheks poliitröntgensõnavõtuks. Andres Ammas, palun, Eesti Vabaerakonna fraktsiooni nimel!

12:06 Andres Ammas

Lugupeetav eesistuja! Lugupeetavad Riigikogu liikmed! Ma kõigepealt tänan oma fraktsiooni, et ta andis mulle võimaluse sel teemal sõna võtta! Liialdamata olen ma Eesti Vabariigi hümnist saanud muusikaõpetajana rääkida sadu kordi ja ma teen täna seda hea meelega siin auväärses saalis. Aastavahetusel hümnit esitamata jätmise oli rahvusringhäälingu ja aastavahetuse õhtu korraldajate äärmiselt piinlik viga. Need, kes tookord nõnda otsustasid, on minu meelest ka õigustatult nahutada saanud. See viga oli eriti kahetsusväärne, sest ta andis ühele erakonnale võimaluse hakata taas kord üles kütma hirne, taas kord hakata kavaldama, nagu tänane ettekandja kergemeelselt välja ütles. Agaruse võib kergesti üle minna ka ogaruseks, kuigi tegevuse algataja ei pruugi nii soovida. Eesti Vabariigi hümniga, sõbrad, on kõik väga hästi. Seda lauldakse järjest paremini, sõnad on nii noortel kui ka vanadel järjest paremini peas. Ma olen seda aastaid rõõmuga jälginud. Selle aasta algul, kui käivitus laiem avalik diskussioon hümnit üle, tundsin südamesoojust, kui ma näoamatust lugesin oma sõprade postitusi, et nende lapsed lasteaiast või koolist tulles – vabandust! – tüütsid oma vanemaid nõrkematult, sest nad tahtsid õpitud Eesti Vabariigi hümnit taas ja taas kodus ette laulda, ikka ja jälle. Eesti Vabariigi hümn ei vaja kellegi ekstrakaitset ja tema pärast ei ole vaja hirmu tunda. Seda hirmu tekitada, sellega manipuleerida on minu meelest isegi alatu. Nii et paanikaks mingit põhjust ei ole. Aga ma tunnistan, et minu arvates oli enam-vähem sama piinlik, kui selle eelnõu sisu hakati naeruvääristama otsitud, kunstlike juriidiliste konstruktsioonide ja argumentidega. Ka sellega mindi minu meelest kohati liiale. Minule ja minu mõttekaaslastele on väga sümpaatne õiguskantsleri nõuniku Külli Taro mõttekäik, et Eesti riiklikud traditsioonid on tugevamad kui üks silmakirjalik eelnõu. Me jagame tema seisukohta ja arvamust, et kui probleemi ei ole, siis ei oleks tingimata vaja seadust tegema hakata. Aga me mööname, et kui meie rahva hulgas on piisavalt palju neid, kellele on oluline, et ühes seadusandlikus aktis oleks fikseeritud, et Eesti Vabariigi hümn on Paciuze ja Jannseni "Mu isamaa, mu õnn ja rõõm", siis teeme seda. Aga sellest on ka küll. Kas see on fikseeritud lipuseaduses või kas see võiks olla fikseeritud kas või ühelauselises seaduses, siin ei ole palju vahet. Igasugune minek sealt kaugemale, igasugune edasine reglementeerimine on juba liiast. Nagu öeldakse, saatan peitub vahel detailides. Palun ka lisaaega!

12:10 Aseesimees Enn Eesmaa

Palun! Kolm minutit juurde.

12:10 Andres Ammas

Muuseas, meie lõunanaabrid on teinud ühe vea, millest meil tasuks õppida: nad kehtestasid seadusega esialgu neljahäälse hümnit seade ja pärast pidid hakkama seadust parandama, et hümnit tohiks esitada ka ühehäälselt. Nad pidid parandama, et hümnit tohiks esitada ka mitte täispiikkuses, vaid näiteks ühesalmilisena. Ärme nüüd meie seda ülereguleerimise viga teeme. Ma ei taha kõigil detailidel peatuda, aga ma toetan kolleeg Aivar Sõderi öeldut. Ei maksa sinna näiteks panna kindlat nooti ja määrata sellega hümnit helistik kindlaks. Head sõbrad, te olete seda ise kogenud. Me viimati laulsime siin saalis koos hümnit Eesti Vabariigi aastapäeva eel. Dirigent Janne Fridolin võttis mõistlikult mitte si-bemolli, vaid kas la-bemolli või sol-mažoori ja oli hea mugav laulda. Eesti Rahva Muuseumis võttis ülikooli naiskoori dirigent Triin Koch, vastupidi, kõrgema helistiku ja kaasa laulda oli täiesti võimatu. Nii et kõike ei ole vaja tingimata kirja panna.

Siin oli juttu hümnit teotamisest. Jah, kas Marko Matvere siis austas või teotas hümnit? Minu põlvkonna inimesed mäletavad poleemikat, mis puhkes, kui Jimi Hendrix mängis Woodstockis Ameerika hümnit. Oli see nüüd austus või teotus? Igasugused kaverid hümnist balansseerivad selle piiri peal, kas nad on sobivad või mitte. Aga nende detailidega pole mõtet lõputult jätkata.

Mind erutas tänases mõttevahetuses hoopis üks teine probleem. Meil on üks üldlevinud rahvalik laul, mida ikka armastatakse laulda, ja seal on minu meelest üks hea, ma ütleksin, et eneseirooniline rida (kuigi ma ei tea, kas tolle rea kirjutaja kunagi nii mõtles): "Koidikul siis selgitame, kes meist on õigem eestlane." See võistlus on siis täna jälle siin saalis hoogu läinud ning täiesti kohatult ja mõttetult. Mind häiris, kui ettekandja nagu pani pahaks, et hümnit üle üldse vaieldakse. Kolleeg Aadu Must juba meenutas aega enne teist maailmasõda. Tollest hümnikonkursist uut hümnit ei tulnud, aga sealt saime näiteks Tuudur Vettiku "Su Põhjamaa päikese kullast", väga ilusa laulu. 1990-ndate alguses ütlesid laulupidude üldjuhid, meie armastatud inimesed, et Paciuze laul on liiga *liedertafel*lik ja liiga, noh,

lihtsakoeline. Nad pakkusid, et selle asemel võiks olla "Laul Põhjamaast" või juba nimetatud Ernesaksa laul või Evald Aava "Me oleme põhjamaa lapsed". Oli palju variante. Selle üle tohib diskuteerida, selles ei ole mitte midagi lubamatut. Võib-olla diskuteeritakse 20 või 50 aasta pärast jälle selle üle, mis on Eesti Vabariigi hümn. Seda võimalust ära lõigata ei ole mõtet.

Aga et ei tekiks valearusaama, siis ütlen, et nii minul kui ka minu fraktsioonikaaslastel on südamest hea meel, et kõigist nendest vaidlustest on alles ja kõlama jäänud ikka seesama armas Paciuse ja Jannseni "Mu isamaa, mu õnn ja rõõm". Mingit põhjust selle hümn ajale vastupidavuses enam vist kahelda ei ole. Seda kõlbas laulda esimesel üldlaulupeol ja kõlbab niisama hästi laulda ka täna. Aitäh!

12:14 Aseesimees Enn Eesmaa

Sulgen läbirääkimised, sest kõigi fraktsioonide esindajad on saanud oma mõtted välja öelda.

Juhtivkomisjoni ettepanek on eelnõu 577 esimesel lugemisel tagasi lükata. Nüüd me ei kuula hümn, vaid saalikutsungit.

Lugupeetud Riigikogu, panen hääletusele juhtivkomisjoni ettepaneku Eesti Konservatiivse Rahvaerakonna fraktsiooni algatatud Eesti Vabariigi hümn seaduse eelnõu 577 esimesel lugemisel tagasi lükata. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Hääletustulemused

Ettepaneku poolt hääletas 51 saadikut ja vastu oli 8, erapooletuks jäi 1 kolleeg. Juhtivkomisjoni ettepanek leidis toetust. Eelnõu 577 on esimesel lugemisel tagasi lükatud ning langeb Riigikogu menetlusest välja.

Tänane tööpäev siin suures saalis on lõppenud. Me kohtume homme kell 13. Parimat!

Istungi lõpp kell 12.18.